

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK

XLI. ÉVFOLYAM

ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK

BUDAPEST, 1928

4. SZÁM

FOLYÓIRATA

SEPTEMBER

Szerkesztőség, hová a lap szellemi részét illető minden közlemény küldendő, Budapest, I. Ávar-utca 15. III. 7.

Kéziratokat nem adunk vissza.

SZERKESZTI:

MOLNÁR OSZKÁR

Tagsági vagy előfizetési díj tanévenként 8 pengő. Az egyesülettel és lappal kapcsolatos minden befizetés, reklamáció *Pócz József* egyesületi pénztáros címére (Bpest, V. Hold-utca 16. IV. 54.) küldendő. — Hirdetések megegyezés szerint.

Jóléti intézményeink felkarolása.

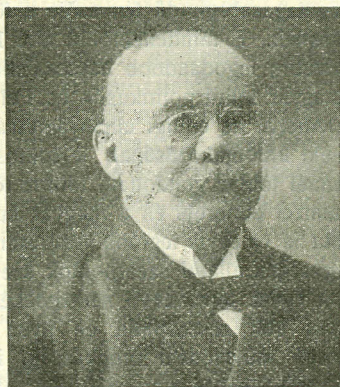
Már a világháború előtt, de különösen annak befejezése óta különböző tanító- és tanáregyesületeink jóléti intézményekalkotásához láttak. E nemes és okos buzgalomnak meg is lett a gyümölcse. Ma már minden tanítói és tanári közösségnek a fővárosban megvan a maga internátussal egybekötött s az egyesületi élet céljait szolgáló háza, továbbá a Balaton mellett vagy egyebütt a nyári pihenést kellemessé és erőgyűjtés szempontjából kiadóssá tevő üdülőtelepe. A polg. isk. és kereskedelmi iskolai tanáregyesületek, a ref. és kath. tanítók országos egyesületei csak nemrég avatták fel ilyenmű intézményeiket. Egyedül a mi egyesületünk az, amely semmilyen jóléti intézménnyel nem dicsekedhetik.

Csak kis részben van azonban igazuk azoknak, akik ennek okát a tképzői státus viszonylagos kicsinységében keresik. A tények inkább azt bizonyítják, hogy a tképzői tanárságnak úgy a multban, mint a jelenben kevés érzéke volt jóléti intézmények szervezése iránt. Minket a felsőbb hatóságnak kellett ilyen irányu munkára ösztönöznie. Ismeretes, hogy a Tanítóképző Tanárok Háza eszméjét *Dulovits Árpád* miniszteri tanácsostól, ügyosztályunk akkori főnökétől kaptuk akkor, amikor 1926-ban az évforduló alkalmából elnökségünk egyesületünk újévi jókívánságait tolmácsolta. *Wagner János*, akkori elnökünk érdeme, hogy az eszme megvalósítására nyomban megtette a szükséges lépéseket. A közokt. minisztériumtól olyan rendelet kiadását kérte, amelyet a miniszter a középiskolai és a polg. isk. tanárság jóléti intézményei érdekében a multban már kiadott. A legfelsőbb hatóság rendelete 1926 jan. 22.-én meg is jelent. Benne a miniszter megengedte, hogy az áll. tanító-, tanítónő- és óvónőképző-intézetekben az isk. év elején a beiratkozás alkalmával minden tanuló után a létesítendő Tanárok Háza részére 25.000 papirkorona szedessék. Hasonló rendelkezés életbeléptetését ajánlotta a miniszter a nem állami intézetek fenntartóinak szíves figyelmébe.

A miniszteri rendelet ezzel megjelölte a szükséges anyagi eszközök megszerzésének főforrását. De lobbot vetett az egyéni lelkesedés is s az alapot nemcsak a tanulói hozzájárulások növelték, hanem egyesek önkéntes adományai is. E téren dicséretes példával a főigazgatók s egyes felekezeti képzők igazgatói jártak elől, de nem maradtak el mások sem. Akadtak, akik önként állandó évi összeggel adóztatták meg magukat; akadt egyesületi tisztviselő, aki évi tiszteletdíját ajánlotta fel a nemes célra; akadtak önképzőkörök, melyek adományokkal siettek az alap növelésére és így tovább. A nemes adakozókat névszerint megemlíteni nem akarjuk; bizonyára ők tiltakoznának ez ellen a leghevesebben. A tanulói hozzájárulások már 1926-ban az összes állami intézetektől befolytak. Csatlakoztak hozzájuk ez évben a soproni ág. ev., a szegedi és az esztergomi róm. kath. tanítóképzők is, kiknek nemes példáját 1927-ben még a nagy-kőrösi ref. tanító- és a szarvasi ág. ev. tanítónőképző követte. Egyesületi pénztárosunk az 1928. ápr. 15.-iki XVIII. közgyűlésünkön már jelenthette, hogy jóléti intézményeink alapja a 14 ezer pengőt meghaladta (14.307 P). Ilyen tekintélyes összeget hozott össze két év alatt egyesek nagylelkű adománya, 15 állami és 5 felekezeti intézet tanulóinak hozzájárulása. Alapunk növelésének tempója még jóval gyorsabb lenne s két-három év múlva Egyesületünk a tervek realizálásához foghatna, ha jóléti intézményeink ügyét a nem állami intézetek kivétel nélkül felkarolnák. Az intézmények, melyeket alkotni akarunk, a tképzői tanárság egyetemének érdekeit lesznek hivatva szolgálni. Nemcsak arról van szó, hogy önálló házunk legyen a fővárosban, ahol főiskolát járó gyermekeink internátusi elhelyezést, a fővárosba jövő kartársaink szállást és egyesületi életünk megfelelő helyiségeket nyerjenek, hanem arról is, hogy az ország valamely kedvező klimatikus pontján alkalmas házat béreljünk vagy vegyünk, ahol üdülésre szoruló kartársaink a nagy szünidő alatt fizikailag és lelkileg pihenhessenek s felkészülhessenek a következő isk. év nehéz munkájára. Ilyen fizikai és lelki regenerációra bizonyára mindnyájan, nemre és felekezetre való különbség nélkül, egyformán rászorulunk. Az sincs kategorikusan megjelölve, hogy jóléti intézményeink melyikét illeti meg a megvalósításnál az elsőség. Csak a kellő anyagi eszközöket teremtsük meg mielőbb, azután, más egyesületek példájára, szabadon fogjuk meghatározhatni intézményeink megvalósításának egymásutánját. Kérjük felekezeti intézeteink fenntartó hatóságait, igazgatóságait és tanártestületeit, kegyeskedjenek hathatósan felkarolni jóléti intézményeink ügyét!

Scherer Sándor élete, munkássága és egyénisége.*)

1928. évi február hó 1-én meghalt Scherer Sándor, akinek közel félszázados munkássága a hazai tanítóképzés történetében el nem multható, mélyebb nyomatokat hagyott hátra. Hosszú munkálkodásának kezdete visszanyúlik az újabb magyar közoktatásügynek majdnem bölcsőkorába, közvetlenül a kiegyezés utáni időre, amikor a magyar nemzet túl volt már a kezdeményezés nehézségein, az alapok már szilárdan állottak, az újonnan létesített intézmények legnagyobb része már javában munkálkodott, de még hátra volt a teljes felépítés, a belső berendezkedés, a végleges betetőzés. A kiegyezéskorabeli alapvetés munkásságának tervszerű, céltudatos továbbfolytatását és teljes véghezvitelét eleinte kisebb, majd egyre szélesedő körben szolgálta sokadmagával kora fiatalágától kezdve Scherer Sándor hangyaszorgalommal, szívóssággal és lankadatlan tetterővel és egészen napjainkig tartó szakadatlan működésével részt vett tanítóképző-intézeteink kialakításában, megerősítésében és utóbbi évekbeli fejlesztésében. E hosszú életpálya, e hatalmas munkásság már időbeli méreteinél fogva is, de tartalmának gazdagságával is elismerést, tiszteletet és a legnagyobb mértékű méltánylást váltja ki mibennünk. S én mély megilletődéssel tekintek vissza e hosszú életpálya végetértekor az elmúlt félévszázadra. Megelevenedik előttem e hosszú idő alatt végbement eseményeknek, cselekedeteknek szinte végeszakadatlan láncolata. A felserdülés tapasztalat-, ismeretgyűjtő, iránytevő évei, az országos munkálkodásba beigazodó, besorakozó kezdő tevékenység, a teljesen kialakult egyéniség hatalmas szervező, alkotó munkássága és a pályája zenitjén álló tanítóképző-intézeti kir. főigazgató vezető tevékenysége.

Scherer Sándor a kiegyezéskorabeli lázas nemzeti munkásság eseményei közepette nevelkedett fel. 1858. évi január hó 21.-én Uj-Aradon, Temes vm.-ben született és mint gyermek és ifjú átélte az 1867-iki évben meginduló nemzeti megújulás, újjászületés klasszikus szépségű éveit. Felemelő, tisztult érzések, magasztos gondolatok, tettek, cselekedetekre, munkásságra elemi erővel irányuló hatások áramlata ragad ekkor magával mindenkit. S a serdülő Scherer Sándor lelkének gyökerei eme teremő, alkotó kornak, a fellendülés boldog korszakának termékeny, gazdag világában ágaztak szét és veleszületett erős akarata, hullámozó érzelmi élete és fogékony elméje eme nagy célokra törő idők impulzusai által nyertek irányt, lendületet, mélységet és nagy akadályokat legyőző erőt.

Eötvös József báró és munkatársai Szász Károly, Gönczy Pál és a harmadik közoktatásügyi miniszter, Trefort Ágoston és államtitkára, Molnár Aladár voltak a kiegyezéssel meginduló országteremtő munkásságnak a kulturális fejlődést irányító vezéralakjai. Az ő eszméik, irányelveik, programjuk telítették meg a magyar művelődés emelkedésén ez időben fáradozó kultúrmunkások

*) Egyesületünk XVIII. közgyűlésén tartott emlékbeszéd.

lelkét. Hosszú ideig tartó elhalványulás után egyszerre teljes erejében és fényében ragyogott fel a legszebb eszme, az ezeréves magyar állameszme, mint legmagasabbrendű tényezője e földön minden történésnek, eseménynek, fejlődésnek. E mindenekfölött álló hatalom, az ezeréves magyar állameszme leg-hivebb, legodaadóbb harcosaiként fejtik ki munkásságukat a kiegyezéskorabeli magyar kultúrpolitikusok is. Feladatukül azt tekintik, hogy a magyar kulturát kiemelve az eddigi elhanyagoltság köréből, a nemzetélet egyetemes fejlődésének, kibontakozásának legfontosabb előmozdító tényezőjévé tegyék meg, sőt ennél többet gondoltak, többre törekedtek: a magyar kultúrában rejlik a magyar nemzet életereje és a magyar kultura felemelkedésétől függ a nemzet jövője. Ma is ez egyik legfőbb vezéreszménk: a kultúrfőlny biztosítása. Ehhez képest egységes állami szempontok szerint kell a közoktatást megszervezni és a nemzet egész felnövekvő nemzedékének a kor követelményeihez mért iskoláztatásban kell részesülnie és ilyen egységesítetten és kiszélesített keretek között folyó művelődési munkásság, iskoláztatás fogja biztosítani a magyar állameszme további megerősödését. Egységes magyar nemzeti kultúrpolitika indul el diadalmas útjára a kiegyezés után. Ebben az eszmekörben, ezekhez fűződő érzések közepette és e kor nemes törekvéseit magáévá téve növekedett fel Scherer Sándor és lett az egységes magyar kultúrpolitikát szolgáló iskolai munkásságnak egyik legtetterősebb, nagy eredményeket elérő lelkes harcosa.

Az elemi és polgári iskolai tanítóképző-intézetet Budapesten végezte 1873-78. évig. A mennyiség- és természettudományi szakcsoportnak volt a hallgatója. A Paedagogium szervezője és kialakítója, a jelenleg is élő patriarchakorú Gyertyánffy István volt legnagyobb hatással reá. Gyertyánffy István a kiegyezés után 30 éven keresztül volt a magyar tanítóképzés elismert, mindenben követett vezére és a nevelő-tanítói egyéniség e korbéli mintaképe. Személyének nemesítő hatása, szellemi előkelősége, méltányossága és szigora, munkaakarása, agilitása nagy vonzó erővel áradtak szét tanítványaira és a magyar tanítósnágnak szélesebb köreire. Scherer Sándor is Gyertyánffytól és 1875-től a Paedagogiumban tanárkodó Kiss Árontól nyerte egész életén keresztül oly nagy mértékben tapasztalható hivatásszeretetét, sokoldalúságát, agilitását és tudástosztó és lélekformáló készségét. A mennyiség- és természettudományokban való kiképeztetését pedig Pavetits Mihálytól, Kozocsa Tivadartól és Heller Ágostontól nyerte. Gyertyánffy István nagyraecscsülte a fiatal Scherer Sándor képességeit és ajánlatára az akkori közoktatási miniszter, Trefort Ágoston az alig 20 éves ifjút 1878-ban a bajai állami tanítóképző-intézet tanárává nevezte ki. Ugyanez évben nevezte ki Trefort Ágoston a bajai intézet igazgatójává Bartsch Samút, akinek 1894.-ig tartó igazgatósága alatt Scherer Sándor, mint mennyiségtant és természettudományokat tanító tanár működött és ebbeli tanári feladatain kívül élénk részt vett az intézet egyéb fejlesztő munkásságában is. Már ekkor kitűnt nagy és céltudatos szervező képességével, amellyel jó szolgálatokat tett dr. Bartsch Samú oldala mellett a bajai állami tanítóképző-intézet belső munkásságának alaposabbá tételében, kereteinek kiszélesítésében.

1894-ben, Bartsch Samú igazgató halála után Scherer Sándor lett a bajai állami tanítóképző-intézet igazgatója. Ekkor teljes mértékben kibontakozó szervező képességével, törhetetlen energiájával, széles körűtekintéssel és nagy agilitással látott hozzá magasan kitűzött céljai megvalósításához. Célja volt az, hogy a bajai állami tanítóképző-intézetet a délvidék népművelésének közép-pontjává tegye és e végből az intézet falai közé igyekezett gyűjteni minden

nemzeti és szakszempontról hathatós erkölcsi és szellemi erőt, gondolatot és eszmét, gyakorlati ügyességet és eszközöket, amelyekkel az intézet minél, mélyebbrehatóan, szélesebbkörűen teljesíthesse hivatását. Vezetése alatt a bajai állami tanítóképző-intézet magába fogadta és értékesítette mindazt, ami ez időkből hazai körülményeink közepette a tanítóképzés fejlettebb intézését jelentette. Ez időszakban, 1903-ban lépett a minisztériumi tanítóképző-intézeti ügyosztály élére *Neményi* Imre miniszteri tanácsos, akinek működése korszakot alkotó volt a magyar tanítóképzés történetében és aki a bajai áll. tanítóképző-intézet fellendítésére is mindent megtett. És a céltudatos munkásság eredményeként az intézet arányaiban csaknem megháromszorozódik, 1903-ban 3 hold-dal megnövekszik az intézet telke, felépül a kétemeletes internátusi épület és szervezettsége, munkásságának alaposságban és terjedelmességben való fel-emelkedése és az iskolai és internátusi élet belső rendjének magas színvonala által mintaszerűvé emelkedik. Az intézet tekintélye, vonzóereje példátlanul megnövekszik és a jelentkezők számát alig képes befogadni. 200-nál több növendék hallgatja évenként a tanításokat (legtöbb 1904-5-ben: 235). Aki az intézet kapuján belép, azt ellenállhatatlanul magával ragadja a bent folyó munkásság áramlata. Az ifjak testi és lelki fejlődésüket előmozdító kedvező hatások keresztútjába kerülnek. Nemcsak ismereteket kell szerezniök, hanem szigorú morális és esztétikai megújhódáson, átalakuláson kell keresztülmenniök és főleg hozzá kell szokniok az állandó aktivitáshoz és a kifogástalan külső magatartáshoz. Az intézet belső életrendje tartalmában és külsőségeiben magas színvonalu kialakultságot ér el és emelkedettebb szellem és törhetetlen erő tölti be az intézet zegét-zúgát. A gyengeséget, helytelenséget, felületességet, ildomtalanyságot elnyomó, megszüntető és a nemes törekvéseket, a haladást, a jellemkialakulást kedvezően élesztő életrend ez, amely által a bátortalanok bátrakká, az önhittek szerényebbekké, a félszegek pallérozottabbakká, a munkátalanok tevékenyekké, valamennyien ambíciózusabbakká váltak. A szigorúság meleg szívvel párosultan teremtette meg ezt a szerencsés belső iskolai életet, melynek kedvező átalakító hatását az életbe kilépő növendékek egész pályájukon érvényesülő ismertetőjelként vitték ki magukkal. Minden évnek több nagyobb jelentőségű eseménye magasán hullámozóan vitte előbbre az intézet haladását és segítette elő az egységes érzület, egységes események kialakításával a nagy család tömörülését, bensőséges együttélését. Az évről-évre visszatérő nemzeti ünnepek, iskolai színi előadások, kirándulások, tanulmányi utazások öntudatos fegyelmezettséggel, lendületes munkakedvvel, törhetetlen kedéllyel mentek végbe. Az intézet ereje teljében fejt ki munkálkodását és egy teljesen kiépített, felszerelt és hivatását minden irányban eredményesen teljesítő iskolává fejlődött.

Az eredmény megteremtése szakadatlan, szívós munkássággal történt. Scherer Sándor csak intézetének körül, kora reggeltől késő estig a nagy családban, az internátus ifjúsága körében tölti el idejét vizsgálgatva, beszélgetve, tréfálkozva, buzdítva és intve, jutalmazva és feddve.

Azonban az iskola falain kívül is jelentős munkásságot fejtett ki, még pedig széleskörű, legnagyobbreszt iskolai és kulturális missziót igyekezett teljesíteni. Jelentékeny része volt a *horvát-szlavonországi államvasúti és Julián-egyesületi tanítók* ügyeinek intézésében és a miniszterelnök megbízásából hosszú időn keresztül közvetítette a *Romániában és Bukovinában* apostolkodó tanítók szolgálati ügyeit. Nagy érdemei voltak a *tanítói továbbképzés* megvaló-

sítása terén, amennyiben a vallás- és közoktatásügyi miniszter az ő agitálására és javaslatára szervezte Baján, 1900-ban az első nagyszüneti tanítói továbbképző-tanfolyamot. Hosszú időközön át választmányi tagja, majd alelnöke, utóbb díszelnöke volt a Tanítóképző intézeti Tanárok Orsz. Egyesületének, gyakran nyert meghívást az Országos Közoktatási Tanács üléseire, választott tagja volt Baja város törvényhatósági bizottságának és ezen belül a népnevelési választmányának, alelnöke a bajai áll. elemi népiskolák gondnokságának, elnöke a nemzetserősítő tendenciákat szolgáló Országos Széchenyi-szövetség bajai körének stb.

A közoktatásügyi miniszter 1905-ben az akkor szervezett tanítóképző-intézeti szakfelügyelői állásra, 1913-ban pedig kir. főigazgatóvá nevezte ki eddigi érdemei elismeréseül és képességeinek az egész országra kiterjeszkedő értékesítése céljából. Kir. főigazgatói működését legnagyobbbrészt válságos éveken át teljesítette. A világháború alatt, a forradalom és a nemzeti összeomlás idején és a trianoni évek alatt. Ez időkből a hanyatlás, a pusztulás megakadályozásának, a fenntartásnak és a normális állapotok visszaállításának nagy munkáján fáradozott. Kiváló része volt a tanítóképző-intézeteknek az utóbbi években történő továbbfejlesztésében. Az V. osztály felállítása, az 1923-iki új tanterv, az 1925-iki új Utasítás, valamint az új képesítő vizsgálati Szabályzat egyik alkotója és létrehozója volt.

Boldog családi életét ez időben nagy csapások sújtották. Előbb elvesztette két, nagy reményekre jogosító felnőtt fiát, azután áldott lelkű nejét, önfeláldozó hitvesét, aki a bajai áll. tanítóképző-intézetnek oly hosszú időn keresztül jóságos nagymamája volt. Páratlan meleg szívének nagy szeretetét érezte minden növendék: feledhetetlen helyettesítője volt a távollévő édesanyáknak. A megrendítő csapások keresztjét nagy erőfeszítésekkel viselte Scherer Sándor, munkával, tevékenységgel igyekezett tompítani enyhülni nem tudó fájdalmas érzéseit.

1926. szeptember 1-én nyugalomba vonult. A kormányzó úr ő főméltósága ez alkalommal legmagasabb elismerését kifejező irattal tüntette ki, melyet ez év december 6-án a budapesti II. ker. állami tanítónőképző-intézet dísztermében ünnepies formák közepette nyújtott át a kormány képviselőjében dr. Schwöder Ervin államtitkár.

Nyugalmi évei nem soká tartottak. Erői gyorsan hanyatlani kezdtek, a nagyarányú munkásság energiafelemésztő hatása félelmetes gyorsasággal bomlasztani kezdte szervezetét és 1928. évi február 1-én jobblétre szenderült.

Életének ezen, az előbbieken feltárt külső eseményei után pár vonással megrajzolni próbálom személyiségét, vezető eszméit és nevelő-tanítói eljárását.

Scherer Sándor az akarát, a tett, a cselekvés embere volt. Férfi-telében az energiának, a hajthatatlanságnak, a szívósságnak, a következetességnek és a munkaszeretetnek erős vonásai, mint tipikusan akarati embert jellemezték. Akarata soha sem lankadt, napról-napra teljes frissességgel intézte az ifjúság ügyes-bajos dolgait, még pedig nem úgy, hogy épen csak a felszínre vetődő eseteket intézte el, hanem önmaga is belevegyült az ifjúság életébe. Mint akarati ember nem kereste a népszerűséget, különösen azt a kedveltséget, amelyet a simaság, a gyengeség és elnézés hozhat létre, mégis bizalmat tudott ébresztetni és ragaszkodást tudott kelteni maga iránt. Szigorúsága mindenkor érezhető volt: kemény és súlyos szavú, erős és gyors hatásokat előidéző, váratlan és meglepő fordulatokat szerető férfiú volt; szigorúsága azonban

gyakran oldódott fel az igaz érdemek elismerésekor megnyilvánuló melegségekben. Egyesek előtt ridegnek, türelmetlennek tűnt fel a munkálkodásnak szinte hajszolása miatt, de keménységén, hajthatatlanságán mindenkor átvilágított igazi jóakarata, mások javára való törekvése. Érzései mélyek és nagy erősségűek voltak. A könnyebb, játszi érzéskelenségek nem voltak nála feltalálhatók, de kedélye alapján véve derült volt. A dolgokat mindig a maguk reális valóságukban tekintve és a komoly munkát soha sem szüneteltetve, mégis mindig készen volt a helyzetekben, a körülményekben, az eseményekben vidámító mozzanatokot felfedezni és jóleső hullámszába hozni a lelkeket. A derűtség felkeltésére, a megneveztetésre nagy készsége volt. Érzései az emberiség, a humanizmus körébe tartoztak első sorban, az emberek iránti kötelességeket érezte át mindenekfelett. A kötelességérzés, a szolidaritás érzése, a közjó, a társadalom érdekeinek a szeretete, becsülése, minden antiszociálisnak a gyűlölete, egyszersmind a reálisan hasznosnak a magasra értékelése emelkedtek ki leginkább érzései köréből. Igazi nemzetszeretet jellemezte, de nem tartozott az üresen hazafiaskodók közé: nem külsőségek betartásával, hanem a nemzet érdekeit ténylegesen szolgálva igyekezett a haza iránti kötelességeit leróni. A felnövekvése idején még erősen fejlődőben levő iskolázatásnak szűkebb keretei miatt (az elemi tanítóképző-intézet 3 éves, a polgári isk. tanítóképző-intézet 2. éves tanfolyam volt) nem jutott el a magasabb akadémikus kiképezettségig, de egész életén keresztül autodidakta módon állandóan képezte magát, szaktárgyainak, a mennyiségtannak és a természettudományoknak alapos tudásán kívül szélesebbkörű, sokoldalú ismeretvilág felett rendelkezett.

A folytonos, megállás nélküli előrehaladás volt szellemi életének legfőbb energia-nyilvánulása. A szellemi életben a veszteglés, a szünetelés visszafejldést jelent. Örökös, szünet nélküli kutató és gyűjtő munkásság és elmélkedés a feladatunk. De nem pusztán az olvasottságban áll az igazi műveltség, hanem a valóságnak, a természetnek és az embernek közvetlen, önálló tapasztalat útján való szélesebbkörű megismerésében is. És nemcsak felfogásra, megértésre kell törekedni, hanem a szerzett szellemi javaknak lehetőleg hamaros értékesítésére is. Ezen álláspontjának megfelelőleg igyekezett saját maga is élni s munkálkodni és jó példát mutatva tanítványaira is ilyen irányban hatni.

Mint tanár a matematika tanításában jeleskedett különösen. Növendékei igen sok esetben majdnem mind kivétel nélkül eljutottak a teljes felfogáshoz és megértéshez és közepesen aluli eredmény nála alig fordult elő.

Kiváló nevelői tulajdonságai voltak. Személye nagy szuggesztív hatást gyakorolt az ifjúságra és sajátos eljárási módjával nagy mértékben tudta fokozni az ifjúság tevékenységét, munkakedvét, nagyobb feladatokra való vállalkozását és nemesebb magatartásra való törekvését. Különösen szoktatási eljárásával ért el nagy eredményeket, mert soha sem hiányzott nála az ehhez oly nagy mértékben szükséges következetesség, lankadatlan energia és határozottság. A munkaidőben és hogy úgy mondjam a hivatalos érintkezések alkalmával szigorúan megtartott külsőségeket megszokva kellett a növendékeknek viselkedniük. A csiszoltságnak, a köteles tiszteletadásnak és udvariasságnak, a nyílt, tiszta tekintetnek és a jól hallható beszédnek épenúgy szerepe volt ebben a magatartásban, mint a ruházat gondozottságának, a mozdulatok ildomoságának, a megjelenés és eftávozás megfelelő formáinak, általában a teljes önfegyelmélettségnek. Ezen szigorúan megtartott formák szerint végbe-

menő érintkezést napról napra családias, meghittebb együttlét egészítette ki, amikor feszelenebb, kedélyesebb társalgás folyt és időnként az ifjúság szórákozásaiban való részvétel. Kiváncsai elsősorban az elevenebb kedély és a nagyobb akaratteljesítmények elérésére irányultak. Nemcsak értelmi képességet, tanulásbeli előmenetelt, hanem mindenekfelett akaraterőt, cselekvőképességet, határozott irányú törekvéseket, tiszta érzéseket, erős meggyőződések és a tisztesség törvényeibe soha nem ütköző magatartást kívánt. Erősen voluntarisztikus irányt követett és az ifjúság életrendjét ehhezképest igyekezett kialakítani. Kötelező életszabályokhoz igazodva teljesítették az ifjak emberi és tanulói kötelezségeiket és éltek cselekvő életet. A lanyhaság, álmodozás, elmélázás, szórákozottság, tétoválás, minden télen időtöltés gyökeres kiirtására törekedett. A pontosan szabályozott életrend nagy mértékben fejlesztő, formáló, erősítő vagy átalakító tényezője volt a kibontakozó ifjú tulajdonságoknak, bár tagadhatatlanul az uniformizáló eljárás elkerülhetetlenül bizonyos feszélyezettséget, merevséget is idézett elő. Scherer Sándor azonban igyekezett ezen egyformásodást időszakonként felállított új célkitűzésekkel, új szempontokkal ellensúlyozni. Szokása volt időnként új, magasabb cél felállításával változott helyzet elé állítani az ifjúságot és az ehhez való igazodással előbbrevinni az erkölcsi fejlődés útján. S nemcsak az összességre vonatkozó rendszabályai voltak, hanem a bármilyen elmaradottabb egyesekkel külön felállított követelményeket is hajtattott végre.

Eljárásának vezető szempontjait, de jórészt részleteit is megörökítette az igazgatósága első éveiben, a bajai áll. tanítóképző-int. számára írt Tanulmányi és Fegyelmi Szabályzatban. E szabályzat kipróbált, szilárd elvi alapokon felépült, szélesebb keretekben megírt és gyakorlati pedagógiai elmélet szempontjából jelentős műnek tekinthető. Kevésszámú irodalmi alkotásai legnagyobb részét e térre szorítkoztak. Főigazgatói működése idején a tanítóképző-intézetek részére készült miniszteri szabályzatok is nagyobb részét az ő szerkesztő munkásságának eredményei.

A tanulóifjúság összességének életét irányító általános intézkedések szilárd alapjai voltak az intézet nevelő-tanítói munkásságának, de különösen azáltal vált hatékonná Scherer Sándor működése, hogy a részletek és kisebb jelenségek mindenkor történő számításba vételével igyekezett az ifjúságot nevelni. A kisebb jelentőségű mozzanatok, a csekély dolgok is felkeltették figyelmét és az apróságok elintézését is igen fontosnak tartotta a jellemnevelés szempontjából, abból kiindulva, hogy a szellemi és erkölcsi életben minden kicsinységnek meg van a maga nagy jelentősége és ezeknek esetleges elhanyagolása, figyelembe nem vétele helyrehozhatatlan károkat idézhet elő. És ezen eljárásával vált mélyrehatóvá Scherer Sándor működése.

Ezen nevelő-tanítói eljárást, bár kétségtelenül a pedantéria, a formalizmus és a kevésbé jelentékeny dolgok túlbecsülésének hibáit is fel lehet benne találni, egészbevéve a rendszeresség, a mindenre kiterjedkedő részletesség, az étellel való szoros kapcsolat, az egész ifjúságot ellenállhatatlanul magával vonó elevenség, lendület nagyra értékelhető pedagógiai alkotássá emelték.

Az a legfőbb törekvés, amely Scherer Sándor egész munkásságát irányította, az volt, hogy a magyar iskola teljes erejével az egységes magyar nemzeti kultúra kialakulásának, megerősítésének a szolgálatában álljon. Az ezeréves magyar állameszmének a legfőbb biztosítéka a felnövekvő

nemzedékek egységes gondolatvilágban, érületben és törekvésekben való felneveltetése, hogy ilyen módon mindenki belekapcsolódjék a nemzetéletbe és ne legyen senki sem, aki azon kívül álljon. A nemzeti művelődés erősbuló folyamata viszi előbbre a magyar nemzetet a haladás útján és az erő kifejtésnek, az erőgyűjtésnek ez a nemzeti művelődés a leghatalmasabb eszköze. Ezekről az eszmékről elteltén munkálkodott Scherer Sándor, még pedig mindenkor a gyakorlatiasság követelményeit tartva szem előtt. Ami az egyéni és népéletben értéket jelent, ami az erkölcsi és anyagi boldogulást ténylegesen előmozdítja, ami a gyakorlatban beválik, az eredményt, a sikert igyekezett felkarolni és a gyakorlatban nem értékesíthető, bár szépen hangzó elméleteket távoltartani törekedett magától. Teljes egészében gyakorlati pedagógus volt és a gyakorlati pedagógiának annyi minden kívánalmát igyekezett megvalósítani: a spekuláció-mentes pedagógiai gondolkodást, az elméletnek összehangzását a gyakorlattal, az iskolának közvetlen kapcsolatba hozatalát az élettel, az állandó aktivitást, az életküzdelemre való nevelést stb. Ezekben csúcsosodott ki Scherer Sándor működése, amelynek lényege volt a *realizálás*. Alapot vetni, szervezni, kifejleszteni, elveket átültetni a gyakorlatba, a leggondosabban megállapítani az iskola munkájának minden mozzanatát, harmonikus iskolai életet teremteni, volt működésének igazi terrena. Ezért jellemezhetjük azt a nagyarányú, értékes tevékenységet akként, hogy Scherer Sándor a magyar pedagógiai realizmusnak egyik leghivatottabb, nagy eredményeket elérő képviselője volt. Alakja, egyénisége, működése a magyar állami tanítóképzés immár 60 éves múltjába maradandóan bevésődött, azon intézet történetének pedig, amely legtöbbet köszönhet neki, a bajai állami tanítóképző-intézetnek mindenkor kimagasló alakja fog lenni. Igaz, belső kegyelettel őrizzük emlékét!

Barcsai József.

A százéves egri tanítóképző.

Az egri érseki tanítóképző az elmúlt isk. év végén alapításának századik fordulójához ért. Mint ismeretes, az intézetet, az első magyar tanításhelyű tanítóképzőt Pyrker László egri érsek, a Nemzeti Múzeum képtárának megalapítója, Eger egyik szepítője és számos kulturintézményének megteremtője alapította. Az alapítás körülményeit és okait érdekesen tárja fel az a körlevél, melyet a nagy alapító 1828 Szent György havának 9. napján ez ügyben kiadott.

„Mindenki látja — ugymond — egy pár érseki elődjaim számos iskoláját. Nekünk már nem annyira az iskolák szaporításáról, mint azokba ügyes tanítók iktatásáról kell gondoskodnunk. Ugyanis, hogy mennyire érdeke az egyházi és polgári társadalomnak, hogy a falusi ifjúságot alkalmas tanítókra bízza, kiki átláthatja, ha fonatólora veszi, hogy a kisdedek, mind megannyi bimbói a későbbi időknek, melyekből az egyházi és polgári társadalom tagjai feselnek ki. Maga az Üdvözítő is különös gondjára méltatja a kisdedeket, az egyház főpásztorai pedig szintén azok nevelésére és oktatására törekedjenek. Azonban a szomorú tapasztalás szerint valamint Felséges Urunk gondoskodása, úgy szinte a miénk is a falusi iskolamesterek tudatlansága miatt marad sikertelen. Magam valék ebben tanú, midőn 1819-ben Szepesi Megyében egyházi vizsgálatot

tartván, több falusi iskolákban oly tanítókra találtam, kiknek inkább tanulni, mint tanítani kellene! Nevelé szívem fájdalmát némely tanítóknak, kik mint énekesek az isteni szolgálat végzésében részt venni szoktak, az éneklésben és orgonálásban fület-szívet sértő járatlanságuk, kik ugyanazon ének- s orgonával fojtják el a szívek buzgóságát, mellyel különben az ájtatosságot leghathatósabban emelni lehetne. Ezen hiányokat hivatalom szerint pótolni kívánván, Szepesben kormányom első évében a helybeli káptalan és egyéb papi rend segélyével a Felséges Királyunk nem csekély örömeire Preparandia-intézetet alkottam*), melynek szerencsés kivitele által ezen tágas, más hitűekkel telt egri megyében is hasonló intézetet állítani magamban eltökéltem.”

Így szól az érseki körlevél, amelyben végezetül Pyrker fölkéri egyházmegyéje papságát, hogy az intézet céljaira adományokat tegyenek. A főpásztor szavának fogamatja lett, annyira, hogy rövid idő alatt 22.000 váltóforintot adott össze az egyházmegye papsága az intézet céljaira. Maga az érsek 5000 váltóforintot tett le örökös alapítvány gyanánt s káptalanával együtt készségesen vállalta az intézet folyó kiadásainak fedezését. Még ugyanebben az évben megérkezett a királyi oklevél is, amelyben I. Ferenc az intézet megalapítását jóváhagyta és szabályait megerősítette.

A jóváhagyott rendtartás szerint az intézet célja az, hogy kezdő iskolákat alkalmas tanítókkal lásson el, olyanokkal, akik a jó erkölcsökben nemcsak az ifjúságnak, hanem a község lakóinak is példát adjanak, a tanítás szabályaiban jártasak s ezenkívül a gyermekekhez szíves hajlandóságaik, szelídek és béketűrőek, továbbá jó egyházi énekesek legyenek. A leendő tanítóknak a gyermekekhez való szíves hajlandóságra és béketűrésre szoktatása különösen időszzerű volt, mert e tekintetben a tanítók erkölcsi tompultsága miatt igen sok volt a kívánnivaló. Némely iskolában — mint Korének mondja — a tanítási időnek a fele vesszőzéssel és botozással telt el s miután ennek naponkinti egyszerű ismétlése az exequens tanítóra untató, az exequat tanulókra könnyen megszokott lehetett, a fájdalmat okozó büntetések változatosságára kellett gondolniok. Felfogták például a deliquenst öten-hatan s úgy hajtatott rajta végre bottal a siralmas ítélet. Vagy a bűnöst kiállították a pódiumra, hogy egy krétával rajzolt körben egy lábon álljon s melléje állítottak egy markos gyermeket pálcával, aki a kipányvázottnak mindannyiszor a lábára ütött, valahányszor ez az egy lábon állásban kimerülve, a másik lábnak földre való eresztésével magán segíteni igyekezett. Az egyszerű térdeltetés is érdektelenné vált. Behoztak tehát az ölből egy hasább fát s annak legmetszőbb hegyélén kellett a vétkesnek a térdelés büntetését kiállania. Rosszul írt a gyermek? Akkor a körmére kapott a pálcával olyat, hogy a reszketeg kéz még tehetetlenebb lett. S ha vége lett az esztendőnek, nem ritkán az utolsó leckén az poroltatott ki, akit nyugodt viselete és szorgalma egész esztendőn keresztül megőrzött a büntetéstől, hogy így egy se

*) Ez tót-német nyelvű volt!

legyen az iskolában, aki az esztendőt szárazon megússza. Ily fegyverrendszer mellett nem csoda, ha az iskola a félelem és rettegés házává lett.

Éppen ezért körvonalázták szigorúan az intézet céljában a gyermekekkel való szelíd és emberséges bánásmódra szoktatást.

Az intézet az u. n. Foglár-féle nevelőintézetben, a Káptalansoron, az Angolkisasszonyok mai épületében nyert elhelyezést, ahol a belső növendékek a Foglárban nevelkedő nemesifjak tanításáért szállást és étellemezést kaptak.

A növendékeknek a szabályzat szerint *teljes* diák- vagy bölcselkedő-iskolát kellett végezniök s e tanulmányaikat bizonyosságlevéllal kellett igazolniok. A felvétel fölvételi vizsgálat kiállása után történt. E vizsgálaton a *testi alkalmasságot* is nézték, majd olvasásból, írásból, számvetésből és nyelvtanból kellett megfelelniök. Azok, akik az egri egyházmegye területén születtek, továbbá akik a zenében bizonyos készséget tudtak kimutatni, elsőségbben részesültek. Az intézetbe fölvett növendékeknek tisztességes külső és belső ruházattal kellett ellátva lenniök, míg iskolaszerekről és könyvekről az intézet gondoskodott. Az intézetnek külső, bejáró növendékei is voltak, akik szintén szigorú felügyelet alatt állottak.

A rendtartás a következő iskolai tárgyakat tette a növendékekre kötelezővé: a keresztény hittudományt, ó- és újtestamentumi történetet, szép- és helyesírást, egyszerű számvetést, esedező, kötelező, nyugtató és egyéb levelek szerkesztését, végül a nevelés- és tanítástudományt. Ha ezeket a tudományokat megtanulták, akkor az intézetben működő nemzeti iskolában bizonyos gyakorlati kiképzésben is részesültek. Ezeken kívül a kántorjelöltek a clavir és orgona illő hangoztatásában is kiképzést nyertek, majd tanulták a processiókhoz való „deákversezeteket“, szentmisékhez, vecsernyékhez, litániákhoz, temetésekhez való latin és magyar énekeket és szertartásokat. Mivel pedig a helységekben az adózó nép kimélese tekintetéből a jegyzői hivatalt is az iskolamesterek viselik, s hogy ebben a tekintetben is már előre kiképeztessenek, Heves vármegye számvevője dolgozott ki számukra megfelelő utasítást.

A tanulási idő két év volt. Az első évben az elméleti tárgyakat sajátították el, a II. évben pedig a zenében, egyházi énekben, búcsúztatók írásában, gyakorlati tanításban képezték magukat, majd vizsgálatot téve és bizonyosságlevelet nyerve, bocsájtották ki őket az életbe.

A növendékek tanítója egy áldozópap volt, aki délelőtt és délután 1-1 órában a nevelés- és tanítástudományt magyar nyelven tanította, majd a többi tárgyból is adott oktatást. A zenét az egri székesegyház hangász karzatának igazgatója tanította, ki mellé a város énekese volt segédül osztva. Ez minden szünetnapon adott órát a növendékeknek s temetések alkalmával maga mellé vevén 1-1 növendéket, úgy vezette be őket a kántori tudnivalókba. Minden növendék az intézetbe való beiktatásakor kapott egy ABC-táblácskát, betűző- és olvasókönyvet, kis, közép és öreg katekizmust, ó és új testamentum szent históriáját, ékes- és helyesírási könyvecskét, számvetést és szépírást mutató nyomtatott táblákat. Papirosról, gubacstintáról, íróónról és lúdtollakról szintén az iskola gondoskodott.

Az iskola tantermei alkalmas íróasztalokkal, székekkel, falon függő foglaltáblákkal, számvetésre és krétával való írásra szolgáló, viaszos vászonnal borított fekete táblával voltak felszerelve. Ezeken kívül beszereztek egy orgonát, három kishangú clavirt és majd minden növendéknek volt még egy kis néma clavirja, amelyen magát gyakorolhatta. Volt még hangjegytáblájuk is.

A királyi megerősítés folytán az intézet megnyitásának ideje is kitűzetett, még pedig 1828 Szent András hava másodikára, így hátra volt még az intézet előjáróságának kinevezése. Rövid idő múlva ez is megtörtént a következőképen:

Az intézett első igazgatója *Rajner* Károly püspök, egri nagyprépost és érseki helyettes lett, aki érdemes életének jórészét a nevelés- és tanítástudomány művelésében és gyakorlatában töltötte. Intézeti tanító *Maskovics* Mihály nagykállói segédlelkész, hangázmesterek pedig *Vilt* Antal és *Rudassy* László lettek.

Az első iskolai esztendőre 4 belső és 3 külső, összesen 7 növendéket vettek föl. Az első félévi vizsgálaton maga az alapító-érsek, *Pyrker* László elnökölt. Az intézet első négy éve alatt összesen 56-an kaptak oklevelet, akik valamennyien az egri egyházmegye területén helyezkedtek el. Az érsek ugyanis kötelességévé tette minden lelkészének, hogy ha községükben tanítói állomás megüresedik, azt elsősorban az egri intézetet végzett tanítóval töltsék be. Az sem érdektelen, hogy az intézet 100 éves fönállása alatt 1779 tanítói oklevelet állított ki és 6000 növendéke volt.

Az új tanítóképző, amely az első magyar nyelvű tanítóképzője volt az országnak, könnyen átesett a kezdet nehézségein s további fejlődése is zökkenés nélkül történt. *Rajner* Károly, *Maskovics* Mihály, *Staud* Lajos, *Detrich* Pál, *Háhn* György, *Tegő* Ignác, *Mester* István, *Pázmány* Alajos, *Lévay* Sándor, *Mindszenty* Gedeon, *Stephanovszky* Sándor, *Derszib* Rudolf, *Zsendovics* József, *Tárkányi* Béla, *Vincze* Alajos, *Katinszky* Gyula, *Venczell* Ede és *Csanády* László voltak a százéves egri tanítóképző leghivatottabb vezetői és tanítói. Az intézet növendékei közül is sokan kiváltak pályájukon, mint igen képzett, derék tanítók vagy mint a nevelésügyi irodalom hivatott munkásai. Arra pedig büszke az intézet, hogy falai között végezte tanulmányait egyik legkiválóbb regényírónk, *Gárdonyi* Géza is, akinek az intézet levéltárában maradt kézírásait kegyelettel őrizzük az utókor számára. Itt végzett *Egri* György, a híres ifjúsági író, akit Pósa bácsi fedezett fel a magyar ifjúsági irodalom számára.

Egy nagy baja azonban mindig volt és van ma is az egri tanítóképzőnek. Nincs önálló, külön épülete, így egyéni életet nem élhetett soha, mert minden életnyilvánulásában idegen érdekekbe kellett ütköznie.

Az e tekintetben teljesen vigasztalan helyzetben reménysugár csillant felénk a Szentév alkalmából, amidőn *Szmrecsányi* Lajos dr, egri érsek a Szentév emlékét megörökítő nagy mű gyanánt a tanítóképző felépítendő nagy épületét jelölte meg és ezt a szándékát a centennárium alkalmából kiadott körlevelében is megismételte.

Benkóczy Emil.

KRÓNIKA.

Jubiláló intézetek.

Az elmúlt iskolai évvel két nagyértékű intézetünk érkezett fennállásának nevezetes évfordulójához.

1. A *győri* kir. kath. tanítóképző-intézet június 5-én fennállásának és működésének 150. évfordulóját ünnepelte méltóságos komolyságú keretek között. A jubileumi ünnepségen a közokt. minisztert *Wagner* János kir. főigazgató képviselte. A testvérintézetek képviselőiben megjelent *Berényi* Irén áll. tónőképző int. igazgató. A *Hiszekegy* dallamának elhangzása után az intézet igazgatója felolvasta a kormányzó őfőméltóságához és a közoktatásügyi miniszterhez intézett üdvözlő táviratok szövegét. Ezután *Wagner* János kir. főigazgató tolmácsolta a kultuszminiszter üdvözlését a következőkben:

Főtisztelendő és méltóságos megyés Püspök úr! Tisztelt tantestület! Nagyérdemű ünneplő közönség!

Gróf Klebelsberg Kunó vallás- és közoktatásügyi miniszter úr másnemű elfoglaltsága miatt nem jelenhetett meg a mai ünnepélyünkön. Hogy el nem öhetett, ezt nagyon fájlalja, mert mint történész, mint kulturpolitikus és mint magyar kultuszminiszter erőt meríthetett volna a győri r. k. tanítóképző 150 éves hagyományaiból nemzetépítő nagy munkájához.

Azt hiszem, Önök is tudják, hogy a miniszter úr azon kevesek közé tartozik, akik a világháború által különösen Nyugaton felvetett eszmék óriási tömegéből az értékeket, a vezető eszméket kiérezni tudják. Hogy hasonlóan éljek, a miniszter úr abból a hangzavarból, amelyet a háború felidézett és amely hangzavar a legtöbb embert megszádit, kihallja az új századba átvivő motívumokat és a magyar nép specifikus hangszereit a magyar néplélek stílusa és szükséglete szerint hangolja, megtartván egyúttal új hangösszetételeiben a magyar tradíciókból kicsengő alaphangokat. Ezért járja a legnagyobb buzgalommal az országot, mindenütt figyel, mindnütt gyűjt tanulságokat és bizonyos, hogy a mai ünnepély is az ő számára új erők forrásává vált volna. Hogy ezt az alkalmat el kellett mulasztania, ezt nagyon fájlalja. Engem küldött a kegyelmes úr, hogy az ő képviselőiben az Önök mai örömeiben osztozzam és hogy élénk érdeklődését és meleg üdvözlését tolmácsoljam. Kérem az Isten áldását a mai ünnepélyre, az ünneplő intézményre és az intézménynek még további évszázadokra szóló eredményes munkájára!

A jubiláris ünnepség főpontja *Jakab* Ferenc int. igazgató ünnepi beszéde volt. Első részében kitűnő történeti áttekintést adott a kath. tanítóképzés s ennek körén belül a jubiláló intézet fejlődéséről. A lefolyt 150 év alatt 3120 hallgató nyert benne oklevelet, köztük nők és más vallású ifjak is. A továbbiakban kegyeletes szavakkal emlékezett meg az intézet fenntartóiról és fejlesztőiről, volt előjáróiról, igazgatóiról és tanáiról. Ez utóbbiak között voltak országoshírvű tudósok. Ilyenek voltak: dr. Karácson Imre, a kitűnő történetíró, ki a török-magyar okmányok bűvárlása közben vérmérgezést kapott s úgy halt meg; dr. Mersich János, a kiváló fizikus, ki a fénytámban volt korát megelőző specialista; dr. Aistleitner József, aki a képző történetföldrajzi tanszékéről a keleti nyelvek rendes tanára lett a tudományegyetemen. Megemlékezett az intézet szomorú napjairól is; a világháborúról, melynek utolsó évében 105-re emelkedett a bevonult int. növendékek száma; a kommun sötét napjairól. Hálával adózott az egyeseknek, erkölcsi testületek-

nek és különböző intézményeknek, melyek különösen az utolsó évtizedekben az ifjúság erkölcsi és anyagi támogatói voltak. A komoly tartalomban, formai szépségekben és meleg érzésben egyaránt gazdag beszéd az intézet jövő kötelességeinek és feladatainak vázolásával fejeződött be. A beszéd után az ifjúsági énekkar Schubert *Az éj* c. dalát énekelte el, majd *Németh* Ferenc V. éves növendék tolmácsolta a volt és a jelenlegi tanulók érzéseit. Igen megindították az ünnepi közönséget a gyakorló iskola egyik kicsiny tanulójának közvetlen szavai. A feledhetetlen jubiláris ünnepséget a Himnusz hangjai rekesztették be. Utána pedig *Fetser* Antal győri megyéspüspök diszebedét adott, melyen a város vezető előkelőségei és az intézet tanárai vettek részt.

2. A másik jubiláló intézet az *egri* érseki tanítóképző volt, mely fennállásának századik évfordulóját ünnepelte. Az ünnepséget jun. 26-án este a jelen tanévben végzett tanítók *lampionos ballagása* vezette be, kik a város főbb útvonalain áthaladva, szerenáddal köszöntötték dr. *Hedry* Lőrincné zászlóanyát és dr. *Csanády* Lászlót, az intézet igazgatóját kanonoki kitüntetése alkalmából. Másnap az intézet növendékei a ciszterciek gimnáziumának tornatermében *Benkóczy* Emil tanárnak kiváló történeti érzékkel és költői invencióval írt, *Pyrker* című, négy felvonásos ifjúsági színjátékát adták elő. Az értékes darab és a kitűnő előadás annyira megnyerték a termet színültig megtöltő közönség tetszését, hogy az előadást a következő nap meg kellett ismételni. A tulajdonképpeni jubileumi ünnepség jun. 28-án délelőtt folyt le. Délelőtt $1\frac{1}{2}$ 9 óraker a liceum aulájában sorakoztak az egykori növendékek és a mai ifjúság s úgy vonultak a főszékesegyházba. Elöl a felvirágzott botokkal haladó cserkészek között dr. *Hedry* Lőrincné előtt vitte az intézet jubileumi zászlóját *Molnár* Béla, volt intézeti növendék. Utána az intézet mostani 200 növendéke és az öreg diákok évfolyamai. Ott volt a legrégibb öreg diák is, a 84 esztendő *Ádám* Lajos, aki egyhuzamban 50 esztendeig tanítóskodott.

Délelőtt 9 óraker a főszékesegyházban ünnepi szentmisét celebrált a beteg *Szmrecsányi* Lajos dr. egri érseket képviselő *Kriston* Endre püspök. Mise közben megáldotta s megszentelte a zászlót, amelyet formás beszéd kíséretében adott át *Hedry* Lőrincnének, a zászlóanyának, aki szintén beszéd kíséretében vette át azt.

Mise és Te Deum után a liceumba tért vissza az ünneplő közönség, ahol legelőször a jubileumi emléktáblát leplezték le. Az emléktáblát *Wälder* Gyula dr. műegyetemi tanár készítette s rája a következő szöveg van vésvé:

A felső-eöri *Pyrker* János
László pátriarcha-érsek által
alapított első magyar egri
érs. r. kath. tanítóképző-
intézet százéves fenn-
állásának emlékére
1828-1928.

Károly Gyula V. éves növendék sikerült avató beszéde után *Csanády* László dr. igazgató vette át kegyeletes szavakkal az emléktáblát.

Az ünnepi közgyűlést a lyceum gyönyörűen felszerített nagytermében 11 órakor nyitotta meg *Venezell* Ede prépost, egyhm. főtanfelügyelő. Beszédében méltatta a mai kulturünnep jelentőségét és üdvözölte mindazokat, akik ez alkalomból megtisztelték az intézetet megjelenésükkal, különösen azt a 300 tanítót, akik a csonkaország legkülönbözőbb helyeiről jöttek az Alma Mater ünnepére. *Csanády* László dr. igazgató ünnepi beszéde pedig az intézet történeti vázlata volt, amit nagy tetszéssel hallgatott végig a termet zsúfolásig megtöltő közönség. A zene- és énekszámok is fénypontjai voltak az ünnepségnek.

Délben ünnepi lakoma volt, amelyen 300 öreg diák vett részt. A centenáriumi alkalmából az intézet igen sok üdvözlő táviratot is kapott, jelölve annak, hogy az ünnepség alkalmából az intézettel éreztek a társintézetek, a különböző hivatalok és hatóságok, a volt növendékek, akik között sok olyan is volt, aki a leszakított részeken rádió útján nyert tudomást az egri Alma Mater nagy ünnepéről.

*

A Tanügyi Kongresszus tanítóképzői szakosztályának ülése.

A Tanügyi Kongresszus tanítóképzői szakosztálya, amint azt a kiadott *Kalauz* is jelezte, júl. 4.-én délután a tudományegyetem egyik tantermében tartotta *Quint* József tképző-int. igazgató, egyesületi elnökünk elnöklete alatt ülését. Az ülésen, amennyire összeírni lehetett, a következő tképző-int. igazgatók, tanárok és gyakorló isk. tanítók vettek részt: *Horvay* Ede, *Lukács* Béla, dr. *Nagy* József, *Pálmai* Lenke, dr. *Frank* Antal, *Horváth* Jolán, *Drozdy* Gyula, *Gerhardt* Béla, *Hamar* Gyula, *Lux* Gyula, *Németh* Sándor, *Bah* M. Ildefonza, *Tukats* M. Annunciáta, M. *Zemplényi* Irén, M. *Cserny* Irén, M. *Richter* Sarolta, *Lóránth* Erzsébet, M. *Virágh* Margit, *Vadász* Zoltán, *Mellau* Márton, *Maurer* Mihály, *Molnár* Oszkár, *Majer* Rezső, *Katona* Miklós, dr. *Becker* Vendel, *Kiss* József, *Nagy* Ferenc, *Szalatsy* Richárd, *Strauchné* Entz Jolán, *Kádár* Ilona, *Geőcze* Sarolta, *Patyi* Istvánné, dr. *Radnai* Oszkár, dr. *Novy* Ferenc, *Oroszlányi* Erzsébet, *Párvy* Endre, *Zoltán* Géza, *Bauer* Mária Hermina, *Sipos* M. Mechtilda, *Szuhroh*y Mária, *Berta* Mária, *Iberer* Gézané, *Várady* József, *Jaloveczky* Péter, *Jaloveczky* Péterné, dr. *Greguss* Pál, *Straub* Ferenc, *Tabódy* Ida, *Kishonti* Barna, *Medgyessy* Zsófia, *Tömörkényi* Dezső, *Rozsonday* Károly, *Kristofcsák* Lajos, *Mácsay* Károly, *Csukás* Zoltán, *Éber* Rezső, *Novák* Eszter, dr. *Tóth* Antal, *Preizinger* József, *Dobosy* Elek, *Gyöngyösi* Mária Piroska, *Csuda* Romana, *Emmert* P. Klotild, *Piros* R. Angella, *Raffaelli* Rafaella, *Haitsch* Ella, *Gyulainé* Grátz Márta, *Jombart* Adél, *Roda* Mária, *Mesterházy* Jenő, *Ferenczy* István, *Kálmán* Alajos, *Mihalik* József stb.

A tanítóképző-int. tanárságon kívül szakosztályunk ülésén a tanítók száza is megjelentek, kiket erre ugyanaz nap délelőtt a népisk. szakosztályban elhangzott indítvány és elnöki hozzájárulás szólított fel. Az ülés folyamán érkezett és a felszólalásokat rövid ideig hallgatta dr. *Négyessy* László kongresszusi és *Rákos* István szakosztályi elnök.

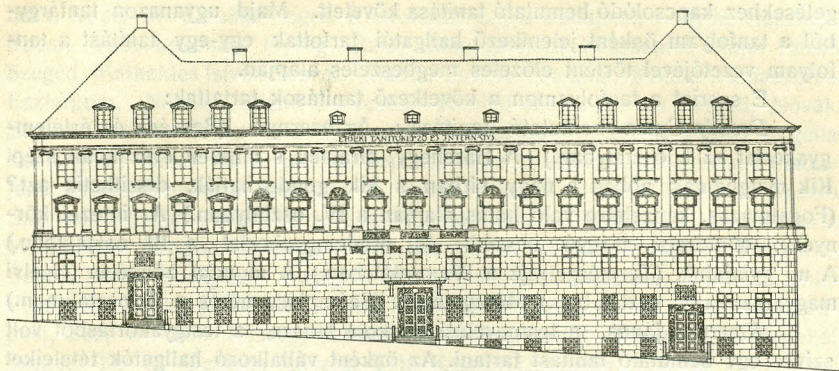
A munkarend a szakosztályi ülés első tételül a tanítóképzés reformjának tárgyalását tűzte ki. Ez a tárgyalás nem minden részletében volt a tárghyhoz illő komolyságu. A megjelent tanítók már az elnöki megnyitót is sokszor megszakították indulatos, olykor gúnyos közbeszólásaikkal. Ez a tünetés folytatódott a tétel előadójának, *Molnár* Oszkárnak előadása alatt.

Miután az előadó kellően kifejtve és megokolva előterjesztette a tképzői tanárság határozati javaslatát, szözlásra jelentkeztek: *Bozsik Béla*, *Ottó Károly Köveskúti Jenő*, *Ormós Lajos* és *Drozdy Gyula*, kik, utóbbi kivételével, valamennyien az előterjesztett határozati javaslat ellen beszéltek. A tképzői tanárság megdöbbenéssel látta, hogyan válik a szenvedély úrrá a javaslat ellen beszélők felett. *Ottó Károly* a tképzői tanárságnak még azt a jogát is kétségbevonta, hogy a tanítóképzés kérdésével foglalkozhassék. *Ormós Lajos* meg a megjelent tanítók lelkes tapsai közt kijelentette, hogy ha van ország a világon, ahol középiskolai érettségire van építve a tanítóképzés, nekünk kell a másodiknak lennünk. *Köveskúti Jenő*, volt kartársunk, többek közt, szerencsétlen szemináriumi tervével hozakodott elő, amellyel ő ajándékozta meg a tanítószágot. Szakosztályi ülésünk e tételének tárgyalása azzal végződött, hogy a nagy tömeggel felvonult tanítószá szóhoz sem engedte jutni a szakosztály egyedül illetékes tagjait, a tképző-int. tanárokat.

Quint József elnök mindent megtett, hogy a megjelent tanítószágot jobb belátásra bírja. Rámutatott arra, hogy a népoktatási szakosztály délelőtti ülésén az ott megjelent tképzői tanárok tartózkodtak attól, hogy a határozati javaslat ellen felszólaljanak. A népoktatási szakosztály ily módon mindenképen maga hozhatta meg határozatát. Hasonló lovagias magatartásra kérte a tanítószágot, felszólította tehát a megjelent tanítókat, hogy a vitában tetszésük szerint vegyenek részt, de a szavazástól tartózkodjanak. Miután javaslatát az elnyomó többségű tanítók elvetették, azt javasolta, hogy a tanítóképzés reformja felett külön szavazzon a megjelent tanítószá és külön a tanítóképzői tanársá. De ez az előterjesztése sem nyerte meg a többség szankcióját. Szigoruan az alkotmányos formákhoz akarván ragaszkodni, elrendelte tehát a szavazást. A tképzői tanárságot számbelileg sokszorosan felülmúló tanítószá az előadó által beterjesztett határozati javaslatot természetesen elvetette s a népisk. szakosztály délelőtti hozott határozati javaslatát juttatta érvényre. Megtörtént tehát az, hogy egy szakosztály munkáját, szabad véleménynyilvánítását egy másik szakosztály tömegesen felvonult tagjai megsemmisítették.

A kongresszus számára készült ügyrend nem szabja meg ugyan minden kétséget kizáró módon, hogy a szakosztályok hogyan hozzák meg határozataikat. A jogéletben szokás, hogy olyan esetekben, amiknek szabályozására törvény, paragrafus, előírás nincs, az élő joggyakorlat az irányadó. Az eddigi kongresszusokon az volt a joggyakorlat, hogy minden szakosztály maga hozta meg határozatait. A jelen esetben is az élő joggyakorlatnak kellett volna döntenie, vagyis ha a többi szakosztály más szakosztályok szervezett közbelépése nélkül hozhatta meg határozatait, ettől a jogtól a tanítóképzői szakosztályt sem lett volna szabad megfosztani. A joggyakorlaton kívül a józan ész is a szakosztályok független, beavatkozástól mentes munkássága mellett szól. Hiszen minden kongresszus anarchiába fuladna, ha a több tagot számoló szakosztályok megakadályoznák a kisebb létszámúakat a szakszerű munkában és a szabad határozathozatalban.

A tanítóképzői szakosztály első tételének tárgyalása különben a megjelent tanítószá állásfoglalásával nem ért véget. Elnök ugyanazon alkotmányos elv alapján, amely szerint a többségi határozatot kimondani kénytelen volt, helyt adott a kisebbségben levő tanítóképző tanársá által benyújtott s 67 aláírással támogatott különvéleményének is, mely a tanítóképzés reformjának

Az épülő esztergomi érs. tanítóképző főhomlokzata.

az előadó által benyújtott határozati javaslatát kívánta érvényre juttatni. Ehhez képest a júl. 5.-én tartott plenáris ülésen a többségi határozat mellett a kisebbségi különvéleményt is előterjesztette. A plenáris ülésen nagyszámmal megjelent tanítóság ismét zajongásban tört ki, melyet azonban *Négyessy László* kongresszusi elnök szakosztályi elnökünk előterjesztéséhez való határozott csatlakozásával rövidesen elhallgattatott.

A tanítóképzői szakosztály többi tételének tárgyalása, mivel a tanítóképzés kérdésének megvitatása után a tanítóság eltávozott, kellő komolysággal és szigorú szakszerűséggel történt. A tanítóképző-int. tanárképzés reformját *Mesterházy Jenő* ismertette nagy alapossággal. Határozati javaslatait a szakosztály *Gerhardt Béla*, *Mellau Márton*, dr. *Becker Vendel* és dr. *Frank Antal* hozzászólása után lényegtelen változtatással elfogadta és szakosztályi határozattá emelte. Hasonló sors érte azokat a határozati javaslatokat, melyeket az erkölcsi nevelés kérdésében mélyenjáró, érdekes előadás kíséretében *Geöcze Sarolta* terjesztett elő. E kérdéshez *Mellau Márton* igazgató szólott hozzá.

Quint József elnök zárószavaiban rámutatott azokra a tanulságokra, amik szakosztályi ülésünk lefolyásából meríthetők. Hogy nem történt minden úgy, amint a tképzői tanárság felfogása és meggyőződése szerint történni kellett volna, annak magunk is okai vagyunk. A tanítóság szervezettségéből tanulhatunk s a népiskola érdekeit a jövőben jobban kell figyelemmel kísérnünk.

Ezzel a tképzői szakosztály ülése, melyre a jelenvoltak sokáig vissza fognak emlékezni, befejeződött.

*

Gyakorlóiskolai tanítók továbbképző tanfolyama.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter f. é. július hó 6-tól 12-ig a budapesti I. ker. áll. tanítóképző-intézetben a gyak. isk. tanítók számára hat napos továbbképző tanfolyamot rendezett, melynek szervezésével és vezetésével *Quint Józsefet*, az intézet igazgatóját bízta meg. Előadója *Quint József* és *Drozdy Gyula* volt.

A tanfolyamra 72 hallgató jelentkezett. Az előadásokat délelőtt 7–12-ig és délután 5–7-ig tartották. *Quint József* naponként egy-egy tantárgy módszerének újabb irányait ismertette, melyet *Drozdy Gyulának* az elméleti fejte-

getésekhez kapcsolódó bemutató tanítása követett. Majd ugyanazon tantárgyból a tanfolyam önként jelentkező hallgatói tartottak egy-egy tanítást a tanfolyam vezetőjével történt előzetes megbeszélés alapján.

E szerint a tanfolyamon a következő tanítások tartottak:

Drozdy Gyula bemutató tanításai: Az esernyő. (Beszéd- és értelemgyakorlat az I. osztályban.) A Hárshegy síralakú s minden évszakban szép. Kik nyughatnak abban a nagy sírban s kik gondolhatják, díszíthetik azt? (Fogalmazás, képzeletre való hatás alapján a IV. osztályban.) Az intézet környéke. (Földrajzi tárgyú beszéd- és értelemgyakorlat a III. osztályban.) A mi gyíkaink. (Természetrajz a IV. osztályban.) A mondat bővítése. (Nyelvi magyarázat a IV. osztályban.) Méregetések. (Számolás, mérés a II. osztályban.)

Kmetykó János, a testnevelési főiskola tanára, a testgyakorlásból volt szíves egy bemutató tanítást tartani. Az önként vállalkozó hallgatók tételeiket szabadon választották s a következő tanításokat tartották: *Schön István*: A Duna. (Beszéd- és értelemgyakorlat a III. osztályban.); *Putnoky Jenő*: A kenyér. (Beszéd- és értelemgyakorlat a II. osztályban.); Milyen baleset történt a ruhámmal? (Fogalmazás élmény alapján a III. osztályban.); *Nánay Béláné*: Levél Drozdy bácsinak. (Fogalmazás a III. osztályban.); *Bognár Károly*: Hany Istók. (Fogalmazás képszemlélet alapján.); *Novák Eszter*: A Duna-Tisza köze. (Földrajz a IV. osztályban.); *Szalatsy Richárd*: Német-Ausztria. (Földrajz az V. osztályban.); *Reményi Márta Mária*: A burgonya. (Természetrajz, gazdaságtan a III. osztályban.); *Vitéz Losonezy György*: A muskátli szaporítása. (Természetrajz a IV. osztályban.); *Schuller Teréz*: Egy tornaóra az udvaron. (Testgyakorlás az I-II. osztályban.); *Ferenczy István*: Egy tornaóra a tanteremben. (Testgyakorlás a III-IV. osztályban.); *Maurer Mihály*: A kocka. (Mértan a IV. osztályban.); *Orosz István*: A háromszög területe. (Mértan az V. osztályban.)

A tanításokat mindig megbeszélés követte, melyben a tanfolyam hallgatói élénk részt vettek. Hozzászólásaikban nem a kritika, hanem az alapos hozzáértés és tanulnivágyás csendült meg. A tanítások és hozzászólások eredményét *Quint József* összegezte s azokhoz elméleti fejtegetéseket kapcsolt.

A gyakorlati kiképzés módjának szemléltetése egy nyelvi magyarázati és egy természettani tétel előkészítésén, tanításán és ennek megbeszélésén történt. A pedagógia tanárának szerepét *Quint József*, a gyak. isk. tanítóét pedig *Drozdy Gyula* töltötte be. A nyelvi magyarázatoknál a tanítónövendék szerepét *Szkalka Lajos*, a természettani tételnél pedig *Trajtler Géza* volt szíves elvállalni. A nyelvi magyarázatokból „A mondatbővítés fogalma“, a természetből pedig a „Függőn és vízszintező“ című tételek előkészítése, tanítása és megbeszélése szerepelt.

A tanfolyam hallgatói a következők voltak: Balla Béla Jászberény, Balázs Dezső Budapest, Bagó Margit Budapest, Bauer M. Hermin Kalocsa, Bognár Károly Sopron, Bognár M. Felicitás Sopron, Budai József Budapest, Bundula János Kalocsa, Ceutner Beáta Gizella Budapest, Czikora Mária Chanta Debrecen, Czucza Emma Pápa, Cser M. Margit, Csorda Romána Róza Bpest, Domaszlóvszky Mihályné Győr, Emmert P. Klótild Budapest, Eőry S. Kamilla Győr, Fazekas M. Blandina Kiskunfélegyháza, Ferenczi István Nyiregyháza, Gaál Ödön Kalocsa, Ganze Reginalda Kőszeg, Gibás Erzsébet Kecskemét, Glatt Adolf Pécs, Gelencsér M. Gábiella Pécs, Grifaton M. Rolanda Esztergom, Halmos Péter Jászberény, Horváth János Nyiregyháza, Horváth M. Maura Pécs, Juhász-Nyitó Alfonza Esztergom, Kaposi Károly Csurgó, Kaposi János Félegy-

háza, Kövér M. Erzsébet Eger, Kristofcsák Lajos Budapest, Laky M. Gábiella Bpest, vitéz Losonczy György Baja, Magyar Ilona Kecskemét, Majer Rezső Szeged, Matheides István Sopron, Maurer Mihály Czinkota, Molnár Damaszcéna Esztergom, Nánásy Béláné Debrecen, Nedbál Mária Elfrida Szeged, Novák Eszter Cinkota, Orosz István Debrecen, Paál Lajos Nagykőrös, Pap M. Rogella Esztergom, Pintér M. Eugoactia Sopron, Poor M. Alexandra Sopron, Putnoky Jenő Kiskunfélegyháza, Reményi M. Mária Kiskunfélegyháza, Reményik László Szarvas, Richter Anna Veszprém, Richter Sarolta Budapest, Sipos Mária Metchtiladis Szeged, Schuller Teréz Kecskemét, Schwartz Károly Budapest, Schön István Budapest, Süveges M. Wilhelmina Esztergom, Stingli Janka Veszprém, Szabó József Kecskemét, Szabó Zoltán Baja, Szalatsy Richard Budapest, Szép M. Adél Kőszeg, Szkalka Lajos Esztergom, Szolnoky M. Antonet Szeged, Tar M. Gerárd Kőszeg, Tóth Katalin Debrecen, Trajtler Géza Eger, Varga Ambrózia, Varjas Mária Félegyháza, Vatzí S. Teréz Győr, Virág Margit Budapest, Visontai János Nagykőrös, Vitál Margit Cinkota.

EGYESÜLETI ÉLET.

Választmányi ülés. Egyesületünk választmánya június 6-án tartotta a II. ker. áll. tanítónőképzőben a múlt isk. évben utolsó ülését, melyen *Quint József* elnöklete alatt *Gömöri Sándor*, *Schön István*, *Grynaeus Ida*, *Kostyál Ilona*, *Heger Lujza*, *Párvy Endre*, *Mészáros Jenő*, *Doby Ida*, *Sebestyén Erzsébet*, *Szontág Katalin*, *Girtler Mária*, *Jaloveczkyné Czinkovszky Kornélia*, *Répay Dániel*, *Pócza József*, *Várady József*, *Szalatsy Richard*, *Drozdy Gyula*, dr. *Frank Antal*, *Kádár Ilona*, dr. *Harmos Sándor*, *Strauchné Entz Jolán*, *Csukás Zoltán*, *Kiss József*, *Keszler Károly*, *Fekete József*, *W. Lajos Mária dr.*, *Molnár Oszkár*, *Vajda Erzsébet*, dr. *Zsindely Katalin*, *Horvay Ede*, *Bali M. Ildefonsa*, *Tukats M. Annunciata* és *Mihalik József* voltak jelen.

Elnök az ülést megnyitva üdvözölte a II. ker. tanítónőképző új megbízott igazgatóját, *Grynaeus Idát*, valamint a kalocsai és kiskunfélegyházai r. kath. tanítónőképzők képviselőit megjelent nővéreket, majd bejelenti, hogy az egyesület által anyagi ügyekben beadott memorandumok elintézéséről biztató ígéretet kapott.

Elnök programot ad az egyesület jövő évi munkálkodására vonatkozólag s indítványára, részint felkérés, részint önkéntes jelentkezés alapján az egyes fontosabb kérdések állandó nyilvántartására és esetenként az előadói tisztség betöltésére a következő alcsoportok alakulnak:

1. a nevelőnők ügyeivel foglalkozik *Vajda Erzsébet*;
2. a köztartásban élelmezettek ügyével *Girtler Mária*;
3. az igazgatók ügyeivel *Kovács Dezső*;
4. a családi pótlékkal *Répay Dániel*;
5. az özvegyek nyugdíjügyével *Strauchné Entz Jolán*;
6. a lakbérkérdéssel és a széniumos fizetési rendszerrel kapcsolatos ügyekkel dr. *Novy Ferenc* és *Mesterházy Jenő*;
7. az állami nyugdíjasok ügyével *Gömöri Sándor*;
8. a r. kath. képzők nyugdíjügyével *Klinda Károly*;
9. a prot. képzők nyugdíjügyével *Hamar Gyula*;
10. az alapszabályok átdolgozására az egyesület felkérte *Mészáros Jenő* igazgatót;
11. a gyakorló iskolai tanítók ügyével *Drozdy Gyula*;

12. Idegen intézetekkel és intézményekkel a kapcsolatot fentartják és az egyesületet képviselik: a) a tanítóság körében *Drozdy Gyula* és *Schön István*; b) a polgári iskoláknál *Lux Gyula* és *Kiss József*; c) a középiskoláknál *W. Lajos Mária dr.*; d) a gyógypedagógusoknál *Répay Dániel*; e) a rajztanároknál *Tscheik Ernő*; f) az elemi iskolával pedagógusaink közül dr. *Frank Antal* és *Molnár Oszkár*;
13. az intézetek belső életét állandó figyelemmel kíséri és az azzal kapcsolatos pedagógiai kérdéseket feldolgozza dr. *Frank Antal*;
14. gyermektanulmányozással és a gyakorlati pedagógiával foglalkozik *W. Lajos Mária dr.*;
15. a humán tárgyak áttekintésével *Harmos Sándor dr.*;
16. a reáltárgyak áttekintésével *Jaloveczky Péter*;
17. a biológiai és fizikai gyakorlatokkal és egyéb speciális tárgyakkal és kérdésekkel foglalkozik *Mihalik József*;
18. a földrajz tanításával kapcsolatos dolgokkal *Szontágh Katalin*;
19. a „Heimatskunde“-val kapcsolatos munkálatokkal *Fekete József*;
20. az iskolán kívüli népművelés ügyeivel *Várady József*;
21. az iskolai nevelés ügyével és annak szociális vonatkozásaival *Sebestyén Erzsébet*;
22. a rendtartással és rokon ügyekkel foglalkozik *Mihalik József* és *Rónai Sándor*.

Ezután elnök szól az új népiskolai tantervről; megemlíti, hogy a tanítóképzés reformját illetőleg a tanítóság hamisan van állásfoglalásunkról felvilágosítva; kijelenti, hogy mi is magasabb műveltséget óhajtunk adni a tanítóságnak, de ez magyar földből fakadó legyen s ilyet csakis a tanítóképzők tudnak adni, a középiskolák nem. Ezért ragaszkodunk a történelmi múlthoz, a tradíciókhoz, a tanítóképzőkhöz. Szavai nyomán vita támad, melynél *Répay D.* a tanítóképzőknek nemzeti középiskolára való átalakítását és felfogásunkról a tanítók tájékoztatását óhajtja; ez utóbbihoz csatlakoznak *Drozdy Gyula* és *Gömöri Sándor* is. *Fekete* és *Quint* pedig ajánlják, hogy jobban kapcsolódjunk össze a tanítósággal.

Majd *Mihalik* referál a havi választmányi ülések idejének és helyének fixírozására irányuló tevékenységéről és a választmány elhatározza, hogy üléseit ezentúl felváltva a II. és VII. ker. tanítónőképző-intézetekben fogja tartani minden hó második hétfőjén d. u. 5 órakor. Egyúttal a főtitkár megbízatást kap, hogy esetleg vidéken rendezendő választmányi gyűlésekre készítsen tervezetet.

A főtitkár jelentésére az egyesület örömmel iktatja tagjai sorába dr. *Klein Gáspár* igazgatót Miskolcra; *Pence Ilonka*, *Ritók István* és *Varga Gyula* pápai ref. tanítónőképző-int. tanárokat.

A pénztáros javaslatára a választmány a szerkesztő postaköltségeire 50 pengő általányt szavaz meg; majd elnök megköszönve *Párty Endre* alelnöknek az egyesület képviselését a polg. isk. tanárok közgyűlésén, felkéri a jelenlévőket, hogy intézeteik tanártestületeinél hassanak oda, hogy a tagdíjakat az igazgatók a fizetésből egy összegben levonhassák.

Az ülés végén *Molnár Oszkár* *A tanítóképzői pedagógia keretei* címen előadást tartott, melyért elnök köszönetét fejezi ki s felszólítja a tanárságot, hogy az elhangzottak értelmében fogjanak hozzá a tanítóképzői pedagógia kidolgozásához.

Mihalik József.

Egyesületünk választmányi tagjainak névsora. 1. Amler Antal 1924, 2. Balázs Béla 1928, 3. Barabás Endre 1928, 4. Barkáts Mária 1928, 5. Bartal Alajos 1928, 6. Berényi Irén 1926, 7. B. Braun Angela 1924, 8. Brunovszky Rezső 1924, 9. Doby Ida 1926, 10. Drozdy Gyula 1924, 11. Dúzs Mária 1924, 12. Éber Rezső 1928, 13. Farkasdy Zoltán 1924, 14. Dr. Frank Antal 1928, 15. Fekete József 1924, 16. Geöcze Sarolta 1926, 17. Gerencsérné Szánthó Jolán 1928, 18. Gömöri Sándor 1928, 19. Dr. Greguss Pál 1926, 20. Gyulainé Gratz Márta 1926, 21. Hamar Gyula 1928, 22. Dr. Harmos Sándor 1928, 23. Herczegh Kamilla 1926, 24. Holvédné Dr. Veress Julia 1924, 25. Horvay Ede 1926, 26. Jaloveczky Péter 1924, 27. Jaloveczkyné Cinkovszky C. 1926, 28. Juhász Imre 1926, 29. Dr. Kenyeres Elemér 1924, 30. Keszler Károly 1926, 31. Kiss József 1924, 32. vitéz Komárnoky Gyula 1924, 33. Dr. Kosáry János 1924, 34. Kostyál Ilona 1928, 35. Kovács Dezső 1924, 36. Dr. Kőrös Endre 1926, 37. Kövesküti Jenő 1926, 38. Dr. Lajos Mária 1926, 39. Lechnitzkyné Jancsó Gabriella 1926, 40. Marczelly Kornél 1926, 41. Maurer Mihály 1926, 42. Mesterházy Jenő 1924, 43. Mészáros Jenő 1924, 44. Mihalik József 1926, 45. Móczár Miklós 1926, 46. Nagy Ferenc 1926, 47. Németh Sándor 1928, 48. Dr. Novy Ferenc 1928, 49. Patyiné Láng Mária 1926, 50. Pálmai Lenke 1924, 51. Quint József 1924, 52. Répay Dániel 1928, 53. Roda Mária 1926, 54. Rónai Sándor 1924, 55. Roykó Antal 1924, 56. Sarudy Ottó 1928, 57. Sebestyén Erzsébet 1928, 58. Snasel Ferenc 1926, 59. Strauchné Entz Jolán 1924, 60. Straub Ferenc 1928, 61. Schön István 1928, 61. Schön István 1928, 62. Szarka Lajos 1924, 63. Dr. Szemere Samu 1928, 64. Szontagh Katalin 1926, 65. Tabódy Ida 1924, 66. Tanfi Iván 1924, 67. Tscheik Ernő 1926, 68. Váczy Ferenc 1924, 69. Váradi József 1926, 70. Dr. Veress István 1924, 71. Végh József 1928, 72. Vízahányó Károly 1924, 73. Wagner János 1928.

IRODALOM.

Dr. Fináczy Ernő: Az újkori nevelés története. (1600—1800). Vezérfonal egyetemi előadásokhoz. Bpest, 1927. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. VIII + 407 l. Ára 10 pengő.

A kiváló szerző neveléstörténeti tudományos kézikönyve e negyedik kötetének megjelenése nagy eseménye a magyar ped. irodalomnak. E kötet a XVII. és XVIII. század neveléstörténetét tárgyalja. A szakember tudja s a szerző előszavában maga is jelzi, hogy e századok neveléshistóriájának megírása nehezebb feladat, mint az előző koroké. E századok szellemi élete már sokkal összetettebb, az eszmeáramlatok egymásra torlódnak és kaotikus képet mutatnak. Az író felfogása és eredetisége itt már nem csak az anyag feldolgozásában, hanem annak világos és a fejlődést feltüntető csoportosításában is kifejeződik. Olyan mozgalmak, törekvések lépnek föl, melyeket a fejlődés rendjében szervesen elhelyezni, s melyeknek összekötő szálait az előzőkhöz kikeresni, rendkívül nehéz. Említsük csak a Bacon- és Descartes-féle filozófia pedagógiát irányító hatásának pragmatikus beállítását, vagy a pietizmus elhelyezését, vagy Pestalozzi pedagógiájának történelmi helymegjelölését. Fináczy Ernőnek első nagy érdeme, hogy kitérő történelmi érzékkel olyan szintetikus képbe tudta az anyagot foglalni, mely a szakembert a nehéz pontokon átsegíteni képes, a laikusnak pedig könnyű és biztos áttekintést ad. A XVII. század anyagát három kristályosodási pont köré vonja, ezek: az

empirizmus, a racionalizmus és a Locke-féle pedagógia. A XVIII. századot meg a következő hét fejezetben tárgyalja: 1. A francia felvilágosodás, 2. A naturalizmus, 3. A francia forradalom, 4. A pietizmus, 5. A német felvilágosodás, 6. Az új humanizmus és 7. Pestalozzi. Végül könyvének harmadik, ugyancsak tekintélyes részében, öt fejezet keretében összefoglaló módon ismerteti e századok magyar köznevelési eseményeit, szereplőit és intézményeit.

Az anyag csoportosítása mellett a szerző második nagy érdeme az anyag kitünő feldolgozása. A ped. eszméket és intézményeket nem mint magukbanállókát tárgyalja, de mindenütt feltünteteti kapcsolatukat a politikai és művelődéstörténethez, az irodalomtörténethez és a szellemi élet egyéb jelenségeihez. A köznevelési jelenségek sajátos körén belől meg mindig szerencsés kézzel szemeli ki azokat az adatokat, amelyek jellegzetesek s a fejlődés feltüntetéséhez szükségesek. Ily módon pompás jellemzéseket kapunk akkor is, ha eszméáramlatok (A racionalizmus, Az új humanizmus stb.) összefoglaló képét rajzolja, s akkor is, ha egyes elmélkedők életét és munkásságát vázolja. Ez utóbbi körből különösen szépek a Comeniusról, Rousseauról, Franckeről s kiváltképp a Pestalozziról szóló fejezetek. Könyvének egészen külön értéket kölcsönöz a harmadik, a hazai törekvésekről és alkotásokról szóló rész. A magyar neveléstörténet ez idejéről kétségtelenül vannak jeles monografiáink. Ilyenek: Molnár Aladár kitünő munkája (*A közoktatás története Magyarországon a XVIII. században*), Kiss Áron sok értékes adatot tartalmazó kisebb munkái (*A magyar népisiskolai tanítás története*, *Adalékok Magyarország nevelés- és oktatásügyi történetéhez*), Szelenyi Ödönnek a luth. iskolaügy fejlődését tárgyaló kötete (*A magyar ev. nevelés története a reformációtól napjainkig*) és amit legelső helyen kellett volna említenünk, ilyen ugyancsak Fináczy Ernőnek a Mária Terézia-korabeli nevelésről írt monumentális műve (*A magyarországi közoktatás története Mária Terézia korában I-II. köt.*). A XVII. és XVIII. század magyar köznevelési adatait azonban ilyen belső összefüggésben s ilyen összefoglaló módon egyik sem tárgyalja, Fináczy Ernő kötete tehát ilyen nézőpontból is hiánypótló és nélkülözhetetlen.

E kötete megírásában különben ugyanazt a módszert követi, mint az előbbieken. A fejezeteket itt is pontokra bontja és a szövegrészeket a vonatkozó írók műveiből vett és sokszor általa kitünően fordított szemelvényekkel illusztrálja, ami könyvének közvetlenségét és meggyőző erejét csak fokozza. Egyébként a kiváló szerzőnek minden jelességét ebben a kötetében is, talán még fokozottabb mértékben, megtaláljuk. A páratlan lelkiismeretesség, az adatok kritikai rostálása, csak a tényekre való szigorú építés, az első kézből való merítés, — olyan kvalitások, melyek művének a föltétlen objektivitást a legnagyobb mértékben biztosítják. Szerzőnk valóban jogos büszkeséggel mondhatja, hogy amit megírt, lett légyen megállapítás vagy magyarázat, bizonyítani is tudja. Továbbá ez a könyve is, mint a megelőzők, nem csupán a jeles történetíró kiváló tárgyi teljesítménye, hanem egyuttal művészi alkotás. A szerző, mint a stílus avatott mestere, ebben a kötetben is megtalálta a tartalom és forma harmóniáját.

Mindent egybevetve, megállapíthatjuk, amit különben az előző kötetek megjelenésekor már más helyen hangsúlyoztunk, hogy ez a kötet is nemcsak a magyar ped. irodalom gyarapodását jelenti, de nemzetközi vonatkozásban is értékgyarapodás. Mi, mint ped. szakiskola különösebben is örvendünk a negyedik kötet megjelenésének. Tervszerűen bele tudjuk illeszteni szakokta-

tásunkba s belőle növendékeink elmélyítést, szélesebb látókört, magasabb szempontokat és nemes ösztönzéseket meríthetnek. Adja Isten, hogy a kiváló szerző még sok-sok éven keresztül törhetlen munkaerővel dolgozhassék és, egyebek mellett, neveléstörténeti kézikönyvének befejező kötetét is megjelentethesse!

Molnár Oszkár.

*

Dr. Frank Antal: Önismeret. Önmegismerésre való nevelés. Révai Testvérek kiadása. Bpest, 1928. 283 l.

Az intellektualizmus erőszakolását mutató iskolai életünkben jóleső találkozás számunkra Franknak az erkölcsi nevelés kérdéseivel való behatóbb foglalkozása. Sokan csak tantervi és tantárgy-problémákat hajlandók az iskolai nevelés kérdéseiben látni, s a tanterv- és tantárgy-problémák túlnyomóan homloktérbe nyomuló fontossága a lélekismerés, a lélekformálás, a kedély jótékony érzelemhullámzásai, a finoman érző és érzékeny erkölcsi motívumokkal mérlegelő akarati megnyilvánulások számára se teret, se időt nem engednek, mert el kell végezni a kiszabott anyagot, ezt ellenőrzik; tudni kell, eredményt kell felmutatni az egyes tantárgyak tanítása terén; terhelés, sőt túlterhelés, lelki csömör sokszor az eredmény egészséges, vidám, eleven érdeklődés helyett.

A tantárgy és tananyag primatusa helyébe a modern pedagógia az ember, a lélek primátusát helyezi s minden egyéb csak eszköz az emberformálás, az emberfejlesztés érdekében. A tantárgyak összessége nem a nevelés egésze; a mások nevelése fundamentum-építés csupán — csonka épület — ezt teljessé az önismeret alapján továbbépítő, betetőző önnevelés, önkritika teszi. Ha a földi élet kétirányú feladatát egyrészt az anyagi világ javainak meghódításában, másrészt, ezen túlmenve és felülemelkedve, egy magasabb rendű lelki élet minden oldalú kiépítésében látjuk, akkor is az ember s a lélek primátusát kell hirdetnünk s a sokratesi lélek derűs harmóniáját fölébe kell helyeznünk a modern Krözusok profithajszoló önzésének. Akik az emberi élet értékét a lélek magasrendűségében látják s ezt elébe helyezik az anyagi javakban való gazdagságnak; akik hittel keresik az embernevelés útjának javítását, azok lelki örömmel és szeretettel fogadják. Frank könyvét.

Az előszó szerint a könyv célja: „az önismeret filozófiai gondolatát szeretném a pedagógia síkjára vetíteni és kísérletet tenni annak a bemutatására, hogyan lehetne ezt a holt gondolatot a jövő generáció lelkében eleven életre kelteni.” „Önismert nélkül nincs erkölcsi ujjá alakulás.” A cél tehát erkölcspedagógiai s szerző hangsúlyozottan kiemeli, hogy e munkája szerves továbbépítése *Lelki megújulás* című régebbi munkájának. Az előszó külön is kiemeli, hogy se a hazai, de még a sokkal gazdagabb külföldi irodalmakban sincs az önismeret problémájáról rendszeresen tárgyaló nagyobb munka s így különösen értékesé teszi szerző vállalkozását, hogy elméleti pedagógiai művekben szegényes magyar irodalmunkban az önismeret problémájának első rendszeres feldolgozását üdvözülhetjük. A nevelői gyakorlat talajából nőtt ki a munka, másrészt rendszeres egészre törekszik, amikor egyrészt a nevelői gyakorlat során megindult munka elméleti alapjait is próbálta megkonstruálni s ezzel egyidőben a kérdés történetét is iparkodott kutatás tárgyává tenni, másrészt az

egységes egész gondozása lebegett szeme előtt akkor, amikor az önismeretre való nevelés szempontjából a kiskorúak összességére (7.-évtől 21.-évig) terjesztette ki figyelmét. Ez a rendszerességre való törekvés érteti meg velünk a munka beosztását is: bevezetés után az önismeret *története* (első rész), az önismeret *elmélete* (második rész) és az önismeret a pedagógiai *gyakorlatban* (harmadik rész) című részekre tagolódik a könyv.

A bevezetés két fejezetre oszlik. Az elsőben szerző célkitűzését s annak az életben és nevelésben való nagy fontosságát fejt ki, a másodikban az önismeret irodalmán tekint át. Helyesen látja nevelésünk egyik fogyatékosságát abban, hogy a felnőttek nagyrésze sem jut önismeretre. Az autognozis és az önkritika pedig minden magasabbrendű szellemi életnek alapja. A történet rész az ókor, a középkor és újkor szellemét szólaltatja meg. Szól: a görögök, Pythagoras, Sokrates, Platon és az újplatonikusok, Aristoteles, stoikusok, köztük Marcus Aurelius, Lucius Annaeus, Seneca, Epiktetos gondolatairól; majd a kereszténység szerepét vizsgálja az önismeret terén, külön fejezetben tárgyalja Szent Ágoston és Kempis Tamás kiemelkedő alakjait. Az újkori gondolkodók közül Pázmány, La Rochefoucauld, Pascal, Franklin, Rousseau, Goethe, Napoleon, Schopenhauer, Széchenyi, Eötvös, Tolsztoj, Lisieuxi szent Teréz gondolataival ismerteti meg a szerző. Már ez a felsorolás is szemlélteti, hogy nagy munkával és a szeretet által táplált aprólékos gondnal gyűjtötte össze a szerző azokat a gondolatokat, mondásokat, amelyek a tudományos és vallásos irodalomban az önismeret nagy fontosságát minden időben a legkiválóbb szellemek tekintélyével hangsúlyozták. Szerző külön kiemeli az előszóban, hogy nem ezek olvasása adta az indítást munkájához, csak utóbb fordult a felsorolt gondolkodókhoz, akiknek tekintélyével egyrészt saját nézeteit erősíti, másrészt a téma örök értékű voltát igazolja.

Az *elméleti részben* az egyéni önismeret általános problémáit fejtegeti. Ilyenek: az önismeret fogalma, értéke, lehetősége; az önismeretre való nevelés szükségessége, módszere; önismeret és naplővezetés, önismeret és igazmondás; az önismeretben foglalt célkitűzések, az önismeret fájdalmas volta, az önismeret és egyéni multunk kapcsolata, jelentősége a társadalmi együttélés szempontjából, az önismeret és pályaválasztás nagyfontosságú problémája és termékenyítő hatása a pedagógiában kerül itt tárgyalásra. Külön rész szól a nevelői önismeretről. De nemcsak az egyéni és nevelői önismeret problémáját tárgyalja a szerző, eljut az egyetemes emberismeret magasságáig „Világi nevelés Krisztus útjain” című fejezetében.

Az elméleti fejtegetések alkotják a munka értékének gerincét. A történeti rész bevezető, az önismeret gondolatának felmerülését és történeti sorsát vizsgáló, a gyakorlati rész pedig a valóság, a lélek talajába való betekintés és értékek tudatosítása. Csak az elméleti részben tárgyalt problémák felsorolásával tudom érdeklődő olvasóink figyelmét felhívni az itt tárgyalt gondolatok és problémák gazdagságára. Nekünk, akik a jövő népművelők nevelői vagyunk, mindennapi munkánkban értékes tanácsadónk és vezetőnk ez a rész, mert egy, a lélek belső erőit felfakasztani törekvő, a lélek erkölcsi forrásait kutató és belülről kifelé, a lélek mélységeiről felbuzogó belső erővel dolgozó, igazán nevelő lelkületű jó ember szól hozzánk ezeken a lapokon.

A könyv leggondolatébresztőbb része reánk, gyakorló pedagógusokra

nézve a mű gyakorlati része. Szerző itt is tudatosan a gyermekkori (7—14 év) és ifjúkori (14—21 év) önvallomások útján a fejlődő emberi lélek teljes fejlődési fokait törekszik bemutatni. Itt látszik meg az a szeretetteljes adatyújtó munka, amellyel ezernyi-ezer aprólékos adatból, gyermekírásból, beszélgetésből, önvallomásból s aprólékos gonddal egybegyűjtött adatból a téma iránti nagy szeretet gondosságával állítja össze a lélekvizsgáló megnyilatkozásokat. Már a 7 éves másodosztályos elemi iskolai tanuló önvizsgáló munkájára is rávilágít „Milyen vagyok én?” fejezetében, de ezzel nem elégszik meg, nem elég a ténymegállapítás, szükséges az értékelő ösztönszerű megnyilatkozás is: „Milyen szeretnék lenni?”. Majd a Quint-Drozdy-féle elemi népiskolai olvasókönyv gyermekhősei, Virág Ferkó és Klárrika nevelő hatását, példájuk erejét vizsgálja: „Klárrika és Ferkó útjain” fejezetében. Ki ne érdeklődne az ilyen fejezetek tartalma felől: „Kis diákok a válaszfuton” (11-12 évesek) „13-14 évesek lelke kiváló jellemek tükrében”. Majd történeti lelkiismeret-vizsgálás tisztító etikus ereje szól hozzánk, Trianon fiaihoz: „Mohács magyarja és mai tanítványaink” olvasásakor. A főiskoláskorú ifjak és nők önismerete, egyéni önértékelése és testiületi önismerete, szolidaritása jóban és téves jóban — saját szemüvegén át — teszi teljessé a fejlődő lélek megnyilatkozásokat. Frank munkájának a futólagos tartalmi ismertetése is mutatja, hogy történetileg kellően megalapozott, elméletileg gondosan, a szakember elmélyedésével és mindenoldalú részletességgel kifejtett munkával van dolgunk, melynek gyakorlati útmutatásait a tanítóképzés nehéz munkájában haszonnal értékesíthetjük.

Mácsay Károly.

Lux Gyula: A modern nyelvek tanulása és tanítása. Miskolc, 1925. Klein, Ludvig és Szelényi R. T. könyvnyomdája. 199. l. Ára 36.000 K. = 2:88 P.

A nyelvtanítás kérdése évszázadok óta foglalkoztatja a pedagógiát. Megoldása a nyelvpszichológia haladásához van a legszorosabban kötve. Amint a nyelvpszichológia újabb és újabb eredményeket ér el, mindannyiszor előáll a nyelvtanítási módszerek revíziójának a szüksége. Ez a szükség ösztönözte a szerzőt is munkájának megírására. Majdnem két évtizedre terjedő gyakorlat tapasztalataival és a vonatkozó német irodalom alapos ismeretével felfegyverkezve szól a kérdéshez.

Munkája történeti és gyakorlati részre oszlik. Megelőzi e részeket egy bevezetés, melyben röviden megvilágítja a beszéd fiziológiai, pszichológiai és fonetikai gyökereit. Tekintve e rész alapvető fontosságát, részletesebb fejtegetéseket is szívesen láttunk volna. Igen fontos megállapítása itt, hogy a *beszéd nem ismeret, hanem készség*. Évszázadokon keresztül mint ismeretnyújtással foglalkoztak vele, s a XIX. század második felében ráhúzták a Herbart-Ziller-féle formális fokozatokat. E fokozatok szerint csak a nyelv ismeretanyaga, vagyis nyelvtana tanítható, holott a nyelvvel, mint készségfejlesztéssel kell foglalkozni. Leszögezi továbbá, hogy a nyelvlélektani kutatások kiderítették, hogy a beszéd nem szintetikus folyamat, mint eddig hitték, hanem inkább analitikus. Még a mondat is mint egységes, nem összetevés által keletkezett tartalom jelenik meg tudatunkban. A mondatban ugyanis az egyes szavak nincsenek sem hangbelileg, sem értelmileg egymástól külön választva. A beszédnek tehát hibás értelmezése az, hogy a beszéd hagoknak, szavaknak, végül mondatoknak az összetétele. Ellenkezőleg, a beszéd keletkezésében a mondat a primär s nem a szó. A gyermek is, amikor beszélni

tanul s az első szókat kimondja, voltaképen mondatokat mond. A beszédnek elemekre való bontása későbbi, iskolában végzett reflexió eredménye. E megállapítások a nyelvtanulás szempontjából nagyjelentőségűek s fordulatot idéztek elő a nyelvtanítás módszerében. Világossá lett, hogy a nyelvtanításban nem a nyelv ismeretanyagának (grammatikai szabályainak) tervszerű kiépítése, hanem a *nyelvérzék* kifejlesztésére esik a hangsúly.

A bevezetés után a nyelvtanítási módszerek kritikai áttekintését adja a szerző. Felfogása itt az, hogy a módszertan alapos ismerete a módszertan történetének ismerete nélkül lehetetlen. Ezért a történeti áttekintésnek könyvében tág, 56 oldalra terjedő helyet ad. Ismeretes, hogy a nyelvtanítási módszerek különösen a XVIII. század végétől vettek nagy lendületet. Aki csak valami új fogással gyarapította a meglevőket; aki csak valamit elhagyott, keveset változtatott, már új nyelvtanítási módszert vélt kitalálni. A nyelvtanítási módszerek fejlődésének e rendkívül tarka, kaotikus állapotáról főgondolatok szerint csoportosított világos áttekintést nyújt a szerző. A külföldi enemű törekvések közé szervesen tudta beállítani a magyar törekvéseket. (Barsai S.). Azonban vét a tört. sorrend ellen, amikor Ratichius Comenius után tárgyalja, különben a fejlődés és a logikai egymáshoz kapcsolódás rendjében ismerteti az egyes módszereket. Szól a grammatizáló módszerről, Meidinger módszéről, az interlinearis módszerről, Seidenstücker eljárásáról, a genetikus, szemléltető, Berlitz-féle, a Toussaint-Langenscheid-féle módszerekről, Brassai módszeréről, végül az eddigi módszerek értékeinek összefoglalása után ismerteti a közvetítő módszert s összefoglaló képet ad Gouin módszeres újításairól.

E történeti részhez kapcsolódik azután a könyv nagyobb részét elfoglaló gyakorlati rész, melyben szerző, felhasználva a bevezető rész megállapításait és a tört. rész tanulságait, részletesen kiterjeszkedik a modern nyelvoktatás minden mozzanatára. Alapfelfogása, hogy a nyelvtanítás minden feladatát egy módszerrel megoldani nem lehet. Nincs tehát egységes nyelvtanítási módszer. A nyelvpedagógia és a nyelvpedagógusok éppen abban tévedtek, hogy egyik vagy másik módszer kizárólagossága mellett kardoskodtak. A nyelv rendkívül összetett jelenség. Tulajdonképpen négy különféle nyelvre oszlik: a halható és a beszélt nyelvre, továbbá a látható és az író nyelvre. Mindenik elsajátítása más lelki tevékenységet, tehát más eljárást s más gyakorlatokat tételez fel. Bonyolítja a dolgot még az is, hogy a nyelvtanítás célja is determinálja a követendő eljárást. Szerző ezután részletesen szól a kiejtésről, a beszédgyakorlatokról, a szemléltetésről, az olvasmányokról s azok tárgyalásáról, az anyanyelv szerepéről, az írásgyakorlatokról, a helyesírásról, a nyelvtanról és a szókincsről. Ezekben a részletekben jut leginkább kifejezésre a szerző egyéni felfogása, itt érvényesülnek gazdag ismeretei és tapasztalatai. Könyvének ez a része gazdag olyan megfigyelésekben és utasításokban, melyeknek nemcsak idegen nyelvek tanításával foglalkozó szakember veszi hasznát, de a magyar beszéd tanításával foglalkozó népisk. pedagógus is. Amit szerző a gyakorlati részben mond, azzal egyetértünk. Még azt a megállapítását is helyeseljük, hogy az írásbeli dolgozatok értékét a ped. köztudat általában túlozza. Csupán a helyesírás mibenlétéről szóló felfogását nem írjuk alá. Fejtegetéseiből ugyanis az tűnik ki, hogy a *helyesírás oly készség, amely gyakorláson épül fel* (159. l.). Nézetünk szerint inkább megfelel a valóságnak a kísérleti lélektani kutatások azon újabb megállapítása, hogy

a helyesírás tökéletes és viszonylag gyors elsajátítása éppen úgy külön képességhez van kötve, mint a matematika vagy zene elsajátítása. Csak ezzel a felfogással magyarázható az a tény, hogy nemcsak egyes tanulók, hanem a műveltség magas fokán álló, valósággal vezető szerepet játszó személyiségek sem tudták a helyesírást tökéletesen megtanulni.

Lux Gyula könyvének e rövid tartalmi ismertetése is mutatja, hogy érdemes, a kérdés minden részletére kiterjedő, különösen nem-szakember számára jó áttekintést nyújtó munkáról van szó. Kár, hogy majdnem kizárólag a német szakirodalomra támaszkodik. Szerző is elkövette tehát a magyar tud. írók azon általános hibáját, hogy csak a külföldi szakirodalmat értékeli, ellenben honfitársaikat mellőzi vagy nem is ismerik. A német szakírók felhasználásában annyira megy, hogy fontosabb gondolataikat eredetiben adja. Ezek az olykor hosszú, s a magyar szövegbe iktatott német idézetek azonban nem emelik könyvének értékét. A lélektani műszók használata ellen is volna egy-két kifogásunk. Technikai szépséghiba, de az olvasót zavarja, hogy az rod. hivatkozásokat, zárójel közt ugyan, a szövegben, nem pedig az oldal alján vonal alatt adja. Szeret ismétlésekbe bocsátkozni, ami munkája szerkezetét lazítja s a precizitás rovására esik. Általában az a benyomásunk, hogy a sajtó alá adás előtt a szövegezés egy végső simítása a könyvnek hasznára lett volna. Leszámítva ezen inkább alaki és technikai fogyatkozásokat, *Lux* Gyula könyvét szakiradalmunk gyarapodásának tartjuk.

Molnár Oszkár.

Kö vessy Jenő: Számolás és mérés a mindennapi életben. (A Magyar Népművelés Könyvei). Kiadja Heves vármegye közönsége. 397 l. Az iskolán kívüli oktatás fejlesztésére egyes magyar törvényhatóságok nemes áldozatkészséggel vállalták egy-egy könyvnek a kiadási költségeit, hogy az iskolán kívüli oktatás vezetői kezébe vezérkönyvek kerüljenek, s ezáltal a tanítás egyöntetűbbé legyen. Ezeknek a könyveknek egyike *Kö vessy* kollégánk könyve. A népfőiskolákban tanítható számtani és mértani anyagot öleli fel. Ügyesen, élvezetesen magyarázza az egyes műveletek elvégzését, alkalmazását. Részletesen foglalkozik a számtan minden egyes fejezetével és a mértan gyakorlati terület- és térfogatoméréseivel. És minden fejezethez sokféle tárgykörből vett bőséges példatárt ad. Legjobban a szerző által a *Tájékoztatóban* írottakkal jellemezhetjük a könyv célját:

„Ennek a könyvnek kettős feladata van. Egyrészt összefoglalva nyújtja mindazt az anyagot, ami a gyakorlati számolás és mérés köréből a népművelési tanfolyamokon előadás tárgyát képezheti s ezzel az előadók munkáját kívánja megkönnyíteni, másrészt arra törekszik, hogy a hallgatóság részére az előadott anyag ismétlésére és begyakorlására segédkönyvül szolgáljon és azok is sikerrel használhassák, kik a számolás és mérés ismeretét magántanulás útján kívánják elsajátítani.“

Ebből a szempontból tekintve, azt kell mondanom, hogy tulságosan is bő s az előadók és a tanulók tetszésére bizza, hogy melyik fejezeteket tartásuk fontosabbnak. Nem ártott volna biztos kézzel rámutatni az elsődrendűen fontos részekre és a gyakorlatilag sokszor alkalmazott fejezetekre. Ezáltal a könyv gyakorlatiasságában nyert volna. A népfőiskolai számolás és mérés pedig csak gyakorlati lehet és gyakorlati problémából kiindulva nem a számművelet kell, hogy vezesse a tárgykört, hanem megfordítva, a feladat megoldásá-

nak a szüksége vezessen el a művelethez. A gyakorlatilag nem értékes fejezetekből csak a leglényegesebbeket végezzük el. Ez vonatkozik pl. a törtékről, a mértékekről stb. szóló fejezetek népiskolai szempontból felesleges részeire.

Mindez azonban a szerző érdemét, aki gondos, alapos munkát végzett, nem érinti. Örölnünk kell, hogy ilyen jó összeállítású, jól megírt részletes számtankönyvet kaptunk, melyet szerzője láthatóan kedvvel, ambícióval írt meg, melyet mindenki, aki bármely fokon foglalkozik számtan- és mértan-tanítással, hasznosan forgathat, alkalmazhat. De mindenki más is könnyen érthető olvasmányként olvashatja és sajátíthatja el belőle a gyakorlati értékű eljárásokat, adatokat.

Örömmel tölt el, hogy tanítóképző-intézeti tanártársunk állított össze ilyen hasznos könyvet. A könyv kiállítása meglepően szép. Ilyen, minden tekintetben kifogástalan kiállítású magyar számtankönyv még nem is igen volt.

Kiss József.

*

Tóth Mihály: Szántás, vetés. II. kötet. A népiskola tananyagának felosztása, elrendezése és feldolgozása. A III.-IV. osztály anyaga. (Gyakorlati Pedagógia Kézikönyvtára II. kötet.) Szerkeszti Lázár Károly, Sárospatak. 1927. 400 l. Ára 10 P.

E könyv soraiban az iskolát és fajtá odaadással szerető és munkáló, kiváló pedagógus, mintatanító szól hozzánk. Hangyaszorgalmú felkészültséggel, kiválóan gyakorlati érzékkel biztosan vezet a pedagógia új utjain, ösztönzést adván a mélyebb szántásra, a jobb vetésre, a bőségebb aratásra; az iskolai többtermelésre.

A könyv a hasonló című I. kötet, az I.-II. oszt. anyaga folytatása. Felosztása a következő: Tallóztatás. (5.-9. l.) — A III. oszt. anyaga. (11.-186. l.) — A III. oszt. tanítási egységeinek táblázatos összeállítása tárgyak, hónapok, hetek és órák szerint. (187.-198. l.) — Tallózzunk még! (201.-204. l.) — A IV. oszt. anyaga. (205.-382. l.) — A IV. oszt. tanítási egységeinek táblázatos összeállítása hónapok, tárgyak, hetek és órák szerint. (333.-393. l.) — Tájékoztató a részben osztott iskolák anyagfelosztásának és tanmenetének elkészítéséhez. (394.-399. l.)

A *Tallóztatás és Tallózzunk még!* c. fejezetek elméleti fejtegetések, amelyekben szerző egy hosszas és sikeres tanítói gyakorlat értékes tapasztalatait, egyéni nézeteit és az állandóan szem előtt tartandó főbb módszeres elveket közli.

E fejtegetések keretében hangsúlyozza, pl. a beszéd- és értelemgyakorlatok tanításában, hogy a tanító a tanulók érzelmein keresztül próbálja leküldözni az ismereteket. Az olvasás tanításában ellenzi a hosszú, unalmas vagy émelygő elmélyedést. A gyermekeket kérdezőtetésre, az olvasottak megbeszélésére és fokozatosan az önálló olvasásra neveli. Kiemeli, hogy a tartalmi tárgyalásnak és az olvasás technikájának arányosnak kell lennie és hogy a haladás gyorsaságát a tanulók olvasási készsége szabja meg. A fogalmazás tanításában a legfontosabbnak a téma megválasztását és az íráshoz való kedvbésztesztést tartja. A szóbeli fogalmazásról azt mondja, hogy csupán a fogalmazás technikájának szemléltetésére való. Őv annak túlzásba vitelétől. A helyesírás és nyelvi magyarázatok tanításában a példamondatok helyébe az élőbeszédet teszi, a grammatizálás helyébe pedig a helyesírást. A földrajz tanításáról azt mondja, hogy tapasztalata szerint a következő szempontok figyelembe vételével

fölépített tanításai az érdeklődést mindenkor biztosították: *a)* Mit lehet leolvasni a térképről? *b)* Milyen földrajzi jelenségeket találunk? *c)* Mire lehet ezekből következtetni? *d)* Hogyan tartja el népét a szóban forgó terület? A természeti és gazdasági ismeretek tanításában nyomatékosan óv a szótanítástól. Szemléltetést — lehetőleg a szabadban — cselekedtetést, kísérleteket, az élet megfigyelését, stb. követeli. Az énektanításban a szolmizáló eljárásnak híve. Annyira híve, hogy a hangjegyek után való énektanítás szerinte „közismert eredménytelenségének egyik leghathatósabb orvossága a szolmizáló módszer.” A testgyakorlás keretében a magyar erő és jellem növelésére egyre több magyaros mozdulatot, ügyességet, játékot óhajt fölvenni és a testgyakorlásnak nemzeti jelleget adni. Ilyeneket a tanítási anyag feldolgozásában föl is vesz, pl. a hatvágás suhintásai, megfogom az ökröm szarvát, stb. és ilyenek kutatására serkent. Nem folytatom. A felsoroltak elég alapot adnak annak elgondolására, hogy az anyag részletes feldolgozásában minő elvek, minő felfogás érvényesültek.

A III. oszt. anyaga és A IV. oszt. anyaga c. fejezetekben hétről-hétre és óráról-órára — kezdve szeptember első hetén és végezve június negyedik hetén — adja a tanítási anyagnak, helyesebben a tanítói munkának felosztását és részletes feldolgozását.

Kezdi a beiratkozással és elrendezkedéssel, végzi az évfáru ünneppel. És éppen ezeknek, a nevelői hatásoknak kifejtésére olyan bőségesen alkalmat nyújtó heteknek, azután egyéb iskolai ünnepek rendezése, értesítők osztása, stb. tanítói ténykedéseknek munkáját részletezi leginkább, sok értékes gyakorlati útbaigazítást adva. Mintatanításokat nem ad. Nincs is azokra szükség. Hoz a *Néptanítók Lapja* és egyéb szaklapok. Mintatanítások helyett óráról-órára anyagvázlatokat és azok keretében értékes gondolatokat, ösztönzéseket, praktikus útmutatásokat ad. Így pl. az anyagvázlatok keretében ad útbaigazítást az elvégzendő kísérletekhez, munkához, kirándulásokhoz; ad módszeres utasításokat, pl. az olvasás technikájának gyarapítására; a rajzolás technikájába való bevezetésre. A számtani, mértani anyagvázlatok keretében bőségesen ad értékes tárgyköröket, gondja van számtani fogásokra, versenyekre, tréfákra. Értékes írásanyagával fokozottabban munkálja az esztétikai nevelést és szép példáját adja a sokoldalú koncentrációnak. Fogalmazási témái változatosak és bőségesen ad témát, hétről-hétre; pedig a tanterv csupán kéthetenként kíván egy-egy iskolai dolgozatot. Természetráji, stb. anyagvázlatai telve vannak érdekesnél-érdekesebb biológiai vonatkozásokkal, kísérletekkel. Rajzvázlataiban a nemzeti motívumok kultiválását kívánja. Kézimunka-vázlataiban az önálló munkára való nevelésre ad ismételten példát. Eredetiek és értékesek anyagvázlatai a helyesírásból és nyelvi magyarázatokból, az előbeszédnek és a helyesírásnak a tanítás középpontjába való állításával. Részletesek, értékes utasításokban bővelkedők ének-anyagvázlatai. Szerző a szolmizáló eljárásnak híve olyannyira, hogy az abszolút rendszert kevésre vagy talán nem is értékeli. És bizonyára nagy mestere is a tárgy tanításának, aki azt valószínűleg mindig kedvező körülmények között tanította, mert csekélységem szerint a tárgyból sokat kíván, magasan tűzi ki a célt.

A kitűnő könyv értékét növelné, ha a második kiadásba a kombinált, a magyar tornarendszer szerint fölépített óratervek — minden hónapra egy — kerülnének. Ezekbe azután minél több magyaros mozdulatot, ügyességet, játékot!

Minden anyagvázlathoz egy csendes foglalkozásul, avagy házi feladatul kijelölhető feladat társul. E feladatok igen változatosak.

Az anyagvázlatok a népiskolai anyag teljességét ölelik fel, úgy amint az normális évben, kedvező körülmények között, teljesen osztott iskolában feldolgozható. Részben osztott iskola számára, kedvezőtlen körülmények között, stb. az anyag maximumából és a feladatok bőségéből könnyű választani. Osztatlan iskolák számára is készül ilyen vezérkönyv, az V.-VI. osztály számára is. Az utóbbi lesz a Szántás, vetés III., az előbbi a IV. kötete.

A. III. oszt., ill. a IV. oszt. tanítási egységeinek táblázatos összeállítás tárgyak, hónapok, hetek és órák szerint c. fejezeteiben táblázatos, gyorsan áttekinthető és könnyen kezelhető tananyagfelosztást ad.

A Tájékoztató a részben osztott iskolák anyagfelosztásának és tanmenetének elkészítéséhez c. fejezetben a tanmenetkészítés technikáját ismerteti és a tanítási anyag összevonására ad útmutatást.

Mindent egybevetve, értékes munkával gyarapodott a ped. szakirodalom. A szóban forgó könyv olyan vezérkönyv, amely előszó számba menő, rövidre fogott elméleti fejtegetések után nem utánzásra csábító mintatanításokban, hanem gondolkodásra készítő, ötletek, tervek produkálására ösztönző anyagvázlatokban dolgozza fel a tanítási anyag maximumát, amely nemzeti szellemmel telített és amely mindig szem előtt tartja a népiskola célját. Vezérkönyv, amely az értelmi neveléssel egyenlőrangúnak tartja a kedélyképzést és az akaratnevelést, amely a nevelői mozzanatokra különös súlyt vet, amely számol a lehetőségekkel és amely az életből az életnek tanít, nevel. Szövegrajzok értékét még inkább növelnék.

A könyv, amely két osztály összes vezérkönyveit helyettesíti, szép kiállításban, gazdag tartalommal, kitűnő papirosra került forgalomba.

Örömmel forgattam a jó vezérkönyvet, amelyről azt tartom, hogy a hosszabb ideje működő tanítónak is barátja, tanácsadója, akinek munkáját megkönnyíti és sikeresebbé teszi; a tanítónövendéknek és kezdő tanítónak pedig nélkülözhetetlen útmutatója.

Schön István.

Kiváló matematikusok és fizikusok. Összeállította: Nagy József. (Középiskolai Matematikai és Fizikai Lapok Könyvtára 1.-2. szám.) 254 oldal. Ára 5 P.

Főként az ifjúság számára íródott e könyv, de tanításaikban a tanárok is felhasználhatják. Valamely tudományt megszerettetni sokszor könnyebben lehet az igazságok kialakulásának megértetése által, mint a kész eredmény átnyújtásával. És ez a könyv erre jó. Bőséges életrajzok, a fanatikus kutatók lelki életének története, a felfedezések láncolatos összefüggése bepillantást engednek a matematika, fizika, csillagászat igazságainak kialakulásába és kell, hogy az olvasó szívét melegség járja át s tisztelettel teljen el az emberi hit, kitartás, akarat és gondolkodás iránt. A nagyok közül megtaláljuk a könyvben Archimedes, Copernicus, Kepler, Galilei, Newton, Laplace, Gauss, Cauchy, Faraday, Bolyai, báró Eötvös Lóránt életrajzát és tudományos működésének ismertetését. Majdnem mindegyik életrajzot más-más szerző írta, természetesen más-más az egyes írók felfogása, stílusa. A folyékony előadást, a jó magyarságot sokszor bizony észrevehetően nélkülözzük és mintha hiányzott volna a gondos revisor mindenre kiterjedő figyelme, aki a különböző értékű fejezeteket összehangolta, egységessé tette volna. Egyikben-másikban sok a felesleges életrajzi adat, kevésbé érthető a tudományos elméletek. Némelyik nem mindig a leglényegesebbet nyújtja (Archimedes, Laplace), néha az életrajz

egész regényessé lesz, de a tudományos főrekvés célvonala eltűnik (Coppernicus, Galilei, Newton). Legsikerültebbek Kepler, Gauss, Faraday életrajzai. Ez utolsót, valamint Newton-t Csada Imre kollégánk írta meg, Gaussról pedig Dávid Lajos írt. A többieket Wodetzky József egyetemi tanár (Coppernicus, Laplace), dr. Sárközy Pál egy. tanár, a pannonhalmi főiskola tanára (Cauchy, Bolyai), Nagy József piarista tanár (Archimedes, Galilei), dr. Holanda Barnabás, a pannonhalmi főiskola tanára (Kepler), Ramer János ev. gimn. tanár (br. Eötvös Loránt) írták. A könyvhöz Tangl Károly írt előszót.

A mennyiségtan, fizika és csillagászat iránt érdeklődő ifjúságnak, ifjúsági és tanári könyvtáraknak ajánlható könyv. Ugyis olyan ritkán lát napvilágot nálunk ilyen irányú munka, hogy örülnünk kell minden ilyen könyvnek, mely ifjúságunk képzését és a tanár munkáját akarja megkönnyíteni. Örömmel várjuk a megjelenendő további köteteket.

Kiss József.

*

Varga Lajos: Kalocsa és vidéke. Szülőföldismertetés. Kalocsa 1927. Árpád Részvénytársaság kiadása. (Az Erdey Ferenc dr. szerkesztésében megjelenő „Árpád könyvek” 13-14. száma.) 116 l. és 2 térkép. Ára 2 pengő.

Mióta a különböző iskolatípusok tantervei a szülőföld ismertetésének külön önálló helyet biztosítottak a földrajz tanítási anyagában, azóta mind sürűbben jelennek meg kisebb-nagyobb terjedelmű geográfiai munkák, amelyek hazánk egyes szűkebb területének részletesen feldolgozott földrajzi leírását adják. Ezeknek a könyveknek igen nagy jelentőségük van, még pedig nemcsak azért, mert az illető vidék földrajz-tanárainak és tanítóinak a szülőföld ismertetéséhez kész anyagot nyújtanak, hanem azért is, mert ezek a munkák mindmegannyi mozaikkövei annak az eljövendő hatalmas nagy munkának, amely egész Magyarország területének részletes, kimerítő földrajzát fogja tartalmazni.

E jelentős célok úttörői között örömmel kell üdvözlőnünk Varga Lajos tanítóképző-intézeti tanár nem régen megjelent kis könyvecskéjét is, amely az ősi érseki székvárosnak, Kalocsának és vidékének, a Sárköznek földrajzát tárja elénk. A szerző erről az érdekes területről, amelyet munkájában részben fizikai földrajzi, részben pedig emberföldrajzi szempontból dolgozott fel, a következő rövid összefoglaló jellemzést adja: „Külsőleg egyhangú rónavidék, de kialakulásánál, multjánál fogva nagyon is változatos és mozgalmas terület. Változatos és gazdag a fizikai földrajza, amely alatt természeti viszonyait értjük, de változatos és gazdag az emberföldrajzi rész is: az anyagi és szellemi kultúra sok tényezője, mindaz, amit az ember e földön, e vidéken alkotott. Nem volt nyugodt itt az élet. Folytonos harc és küzdelem volt. Harc és küzdelem egyrészt a természettel, másrészt az emberekkel. Mindkettő eredményes volt. Annak eredményeként áll itt ma elsősorban Kalocsa, e vidék legelső városa.”

A könyv fizikai földrajzi része a főbb irányok kijelölése és Kalocsa geográfiai helyzetének tárgyalása után Kalocsa és vidékének kialakulását, felszínét, vízrajzát, majd a geológiai viszonyait, talajnezeit, éghajlatát, továbbá növény és állatvilágát ismerteti. Az első résznél jóval terjedelmesebb emberföldrajzi rész pedig a következő fejezeteket tartalmazza: A város kialakulása: települése, története. Kalocsa lakói. Kalocsa földmívelése: mívelési ágak, termelés, birtokmegosztás. Állattenyésztés. Ipar, kereskedelem, forgalom. A mű-

veltség: érsekség, írástudás, iskolák, könyvtár, sajtó, egyesületek. Népszokások: beszéd, ruházat, lakás, szokások, táplálkozás. Közigazgatás. A kalocsai járás. A környék. Rövid történeti visszatekintés a járás községeire. Befejezés.

A kiváló szaktudással és hozzáértéssel megírt földrajzi munkát melegen ajánljuk kartársaink figyelmébe. Egyben elismeréssel kell szólnunk a könyv címlapját díszítő csinos rajzról is, amelyet Papp István II. éves tanítónövendék készített.

Barabás Tibor.

*

Malche Albert: Vie de Pestalozzi. Librairie Payot et Cie, Genève, 1927. 253 l. Ára 3:50 Fr.

Pestalozzi halálának századik évfordulója a Pestalozzi-irodalomnak is új lendületet adott. Az évforduló alkalmából a berlini De Gruyter-cég megkezdte Pestalozzi műveinek és levelezésének gyűjteményes kiadását. A Pestalozzi-irodalomnak ez a legnagyobb eseménye, egyrészt azért, mert az előző kiadások példányai már régen elfogytak; másrészt, mert a nagy nevelő műveinek ez lesz az első teljes, kritikailag feldolgozott kiadása. Igen értékes az a kötet is, melyben *Haebertlin*, a bázeli egyetem tanára Pestalozzinak menyasszonyához és rokonaihoz intézett leveleit gyűjtötte egybe.*) Továbbá alkalmul szolgált az évforduló számos biográfia megírására. Ilyeneket írtak a német ped. írók közül: Fritz Medicus, Friedrich Delekat, *Schönebaum*; a svájciak közül: Ernst Aepli, Josef Reinhart, Max Konzelmann. Utóbbiak közt nem utolsó hely illeti meg *Malche* genfi egyetemi tanárnak fentjelzett, erős szubjektivitással, nem közönséges megjelenítő erővel s meleg szívvel írt életrajzát.

Malche munkájának szubjektivitása már fejezeteinek címében kifejeződik: Ma, A szegényes otthonban, Az emberek között, „Schulthessem“, Tizennyolc esztendő, A stanzi örület, A szánkó a hóban stb. Különben 13 fejezetben tárgyalja P. életfolyását. Rövid bevezetés után, a második fejezetben ismerteti az özvegyesre jutott anya szegényes családi házát s P. első iskoláztatását; harmadikban vázolja felsőbb tanulmányait, bemutatja barátait, ismerteti a Bodmer által alapított tud. és irod. társaságokat, P. társadalompolitikai gondolkodásának fejlődésére gyakorolt hatásukat s P. írói megmozdulásait. A negyedik fejezetben ecseteli Schulthess Annával való megismerkedését és házasságát. P. leveleiből vett szemelvényekkel feltűnteti lelki vergődését s mély bepillantást nyújt hősenek hevesen feltörő, izzó érzelmvilágába. Az ötödik fejezet Neuhofot mutatja be. Élénk képet kapunk a házastársak első éveiről, a telep fokozatos kiépüléséről, P. gazdasági küzködéséről és első nevelői kísérleteiről. A szerző ügyesen fejtegeti, hogy szerezte itt P. azokat a szociális és nevelői tapasztalatokat, impressziókat, amelyek majd a század legnagyobb hatásműve népies regényének megírására képesítették. Alig lehet meghatottság nélkül olvasni azután azokat a szomorú napokat, melyek a neuhofi gazdaság szétesése után Pestalozzira virradtak. A hatodik fejezetben megismertet *Lénárd és Gertrud* genezisével, gondolatmenetével, a könyv sorsával és rámutat arra is, melyik élő alakokról mintázta P. e regényének hőseit. A hetedik fejezet az 1782-1800 közé eső 18 év változatos történetét adja. Ebben az időben a franciaországi események formálják gondolkodását, sugallják cselekedeteit. Hatásuk alatt szociális kérdések, a demokratizálás problémái foglalkoztatják, megjelennek állampolitikai iratai, fejedelmi személyekkel s más előkelőségekkel

*) *Pestalozzi in seinen Briefen.* L. Klotz, Gotha, 1924.

bocsátkozik levelezésbe. Lelki fejlődése mellett családi életének további rajzáról sem feledkezik meg a szerző. A nyolcadik fejezettel aztán rátér P. sajátképeni ped. tevékenységének fejlődésrajzára. E fejezetben rendkívül szemléletesen írja le, hogy az immár 52 éves P. hogyan szervezte meg stanzi árvaházát, s hogyan tette egész nevelői ténykedésének mozgatójává a szeretetet. Különösebb elméleti ismeretek nélkül hogyan formálta ki módszerét, mely egészen modern vonásokat tartalmazott. Így 120 évvel Montessori előtt P. már alkalmazta a csend- és mozdulatlanlág-leckéket. Pedagógiai fejlődésének tárgyalása folytatódik a kilencedik fejezetben, hol a burgdorfi és a buchseei eseményeket írja le a szerző s végül tetőfokát éri el a következő fejezettel, az yverdoni nagyszerű föllendülés ismertetésével, amikor Európa különböző országaiból 150-nél több volt a tanítvány s a tömegével érkező látogatókkal nem ritkán 300-ra rugott az yverdoni intézet falai közt tartózkodók száma. Végül a két utolsó fejezet szomorú akkordjával fejeződik be a könyv, ugyanis itt írja le a szerző rendkívül megható módon az utolsó napjaiban is hihetetlenül tevékeny élet utolsó vergődéseit és kilobbanását.

Malche könyvének e futólagos tartalmi ismertetése is mutatja, hogy a szerző az életrajzi adatokat és a tud. méltatást nem választja külön. Nem P. munkásságának akadémikus értékelésére veti a súlyt, hanem rendkívül szenzibilis és különös egyéniségéhez akar férkőzni s azt akarja előttünk megfoghatóvá és érthetővé tenni. Fel is használ minden eszközt, hogy P. személyiségének fejlődését feltüntesse. Gondosan megvizsgálja azt is, amit öröklés útján magával hozott és azt is, hogy ezt az adottságot a kívülről jövő hatások hogyan formálták. E hatások közül sohasem feledkezik meg a történeti tényezőkről sem, s hősét mindig beállítja a gondosan megrajzolt történeti miljöbe. Sokszor egészen csekélynek látszó, intim vonásokat is felemlít, csak hogy hőséhez közelebb férközzék. Így többek közt megtudjuk, hogy P. felesége 8 évvel volt idősebb nála; hogy kik látogatták meg Pestalozziékat az első két hónapban neuhofi telepükön; hogy természetük nem egyezett s hirtelen kitörő összecsapások nem tartoztak a ritkaságok közé; hogy Basedow munkáját felesége küldte meg neki, de P. fel sem nyitotta; hogy 1778 nyarán P. minden szombaton Bruggba ment, hogy a schaffhauseni újságokat átnézz; hogy amikor neuhofi gazdasága tönkrement, oly szegény lett, hogy amikor mások asztalhoz ültek, ő a mezőkre ment barangolni; hogy *Lénárd és Gertrud* c. munkájának példányai százával keltek el; hogy e munkájának megjelenése után a berni közgazd. társaság „Civi optimo“ felírásu aranyéremmel tüntette ki, melyet sietve egy régiségkereskedőnek adott el, mert nem aranya, de betevő falatra volt szüksége. Megtudjuk, hogy e művének legszebb részeit a papok a szószékről olvasták fel; hogy egyetlen fia, Jacquet epileptikus volt és 12 éves korában még alig tudott olvasni és írni; hogy Fichte többször meglátogatta; hogy a stanzi árvaházba gyűjtött gyermekek közt öt hivatásos koldus volt; hogy a stanzi árvaház elhagyásakor vért köpött a megérőltető munkától; hogy a burgdorfi iskola tanulóit gyakran vitték kirándulásra növények és ásványok gyűjtése céljából s ilyenkor P. zsebkendőjébe kötve vitte haza az összeszedett ásványokat és miután példáját mindenki követte, az egész kastélyban nem akadt egy ép zsebkendő; hogy minden újévkor beszédet mondott, amely után tanítók és tanulók istentiszteletre mentek, majd kiosztották a szülők ajándékait, mire nagy ebéd következett, a napot pedig táncestély zárta be, melyen az intézet leány növendékein kívül meghívott vendégek is részt vettek.

Ezekhez hasonló konkrét és intim adatok sokaságával azonban nemcsak P. egyéniségét akarja megrajzolni a szerző, hanem élete és munkássága iránt kíván szélesebb körben érdeklődést keltetni. A Pestalozzi-kultusz fokozása és elmélyítése a célja. Munkáját különben is ezzel a céllal adta ki a P. halála százéves évfordulójának ünneplésére alakult svájci nemzeti bizottság. Mint népszerűsítő munka, természetesen nem teszi feleslegessé *Heubach*-nak és másoknak Pestalozziról tudományos célzattal írt, módszeresen felépített műveit, de a maga elé tűzött feladatot tökéletesen megoldja s nem utolsó érdeme, hogy közelebb visz a nagy svájci nevelő sajátos lényének megértéséhez. Kilenc, gondosan megválasztott, kitűnő illusztráció is emeli a könyv értékét. Mindenesetre érdemes volna Malche könyvét magyarra fordítani. Szemléletes, eleven s érzelmi hatást is kiváltó fejtegetései alkalmasak lennének arra, hogy P. iránt nálunk is szélesebb körben érdeklődést keltsenek s helyesebb értékelését biztosítsák.

Molnár Oszkár.

Kiss József: Új nevelő. Tanítóknak és anyáknak. Útravaló a cselekedtetve tanításhoz. A szerző kiadása. 105 l. Ára 2 P. Rendelhető szerzőnél, Tápiógyörgyén.

E kis könyvet a hivatását szerető, pedagógiai érzéssel megáldott verbeli nevelő segítségnek szánta azok számára, akik, amint azt az előszóban mondja — „figyelve keresik az utat a gyorsabb haladás felé, akik a rendelkezésükre álló egyszerű eszközökkel is meg akarják oldani azt a feladatot, amelyet egy megcsónkított ország rájuk parancsol. E parancs egyetlen szó: többtermelés!”

Az iskolának is többet kell termelnie. Ezt a célt szolgálja az új Tanterv is, amely az életet kívánja a tanítás alapjául, amely szerint az életnek kell előtérben állania. A tantervnek átvonuló gondolata a gyermekkel megszerettetni mindazt, ami körülötte van. Ezt elvont módon, tantárgyakkal nem lehet, mert a tantárgy elvont világában nincsen szeretet. Érzelmek csak élményekkel együtt vonulnak be a tanításba. Az iskola szempontjából igen értékes élmények az iskolai séták, kirándulások, közös munka élményei. Ilyenek megrendezésére ad útmutatást, sok mintát a szerző — különösen falun működő tanítóknak, vagy amint következetesen és helyes célzattal mondja: nevelőknek — bár a városi iskolák tanítói is sok gondolatot és indítást meríthetnek belőle.

A könyvecske hat fejezetében „Életképek, kirándulási tervek a cselekedtetve tanításhoz” címek alatt, osztályonként, évszakok szerint csoportosítva, 20-20 életképben vagy kirándulási tervben ad mintát avagy útbaigazítást arra, hogyan lehet az életből az életnek nevelni; hogyan kell az iskolát, a környezetet, a munkát, a hazát, az Istent megszerettetni; hogyan lehet és kell gyermekeinket a többtermelésre képessé tenni; mert igaza van szerzőnek: „A mi gyermekeinknek pedig többet kell termelni! Egy búzaszem helyett hármat! Egy harmadrész ország helyett háromakkorát! A régít!”

Tanácsai, útbaigazításai tanítói, nevelői gyakorlatból szűrődtek le, kipróbáltak; a könyv minden lapján sokoldalú és rajongó nevelői lélek nyilatkozik meg, amely eredeti ötletekkel, tervekkel új csapásokon tör előre.

Életképeiből, kirándulási terveiből ide iktatok néhányat. Ilyenek pl.: A II. oszt. Tavasz c. részéből: 1. Csiráztatás. 2. Sárkányeresztés. 3. Tavaszi munkák. 4. Közmunkák. 5. Séta virágtengerben. 6. A juhásznak jól megy dolga. Az V. oszt. Tavasz c. részéből: 1. Méhes. 2. A piac. A vágóhid. 3. Gépek a

gazdaságban. 4. Majális. 5. Gyermekek a nemzet szolgálatában. 6. Iskolafürdő. A VI. oszt. Tavasz c. részéből: 1. Egyöntetűség. Ebben az egy helyen működő, különböző jellegű iskolák összehangzott együttműködését tárgyalja. 2. Fásítsunk! A faiskolából 2-3 érett csemetét kíván minden növendékének, akik az ajándékfákat otthon elültetik és gondozzák. 3. Készülődés. Távolságos vidékekre rendezendő kirándulások mikéntjéhez ad útbaigazítást. 4. A haladás útján. A tanulók összesítő ívet készítenek lakóhelyük kulturális és gazdasági helyzetéről, amely feltünteteti először azt, ami a községben van, azután azt, ami a községben még nincsen (villanyvilágítás, gabonaközpont, stb.) 5. A tanító munkája. Az utolsó órák egyikén szóvá kívánja tenni a község tanítóinak munkáját, nem dicsekvésképpen, hanem példaadás céljából. 6. a) Vizsga falun.

A gyermekek, eredeti módon, nem csupán ismereteikről, hanem készségeikről, gondolkodni, lelkesedni tudásukról, munkakészségükről is beszámolnak. b) Utravaló. Útbaigazítást ad arra, hogyan lehet a VI. osztályos gyermeket egy életre szóló lelkesültséggel, elmulthatatlan munkaszeretettel elbocsájtani az iskolából stb. stb.

Eredeti és találó a könyv címe. Jelentése: új csapáson — egész embert, új magyart nevelve — előre.

Az *Új nevelő* a Tanterv szellemében készült és hathatós segítője lehet a tanítónak nehéz és felelősséggel teljes munkájában.

Schön István.

HIREK.

Kérelem az intézetek igazgatóihoz. Mult számunkban az 1927/28. isk. év Értesítőinek a szerkesztőség számára való megküldését kértük. Aug. 15.-éig az intézeteknek csak 20%-ka teljesítette kérésünket. Ismételten bátorítunk felhívni kérésünkre az intézetek igazgatóinak szíves figyelmét. Fel akarjuk dolgozni az Értesítőben közreadott becses anyagot, de az ily munkának csak úgy van értelme, ha minden intézet Értesítője rendelkezésünkre áll.

Kérelem. Az áll. tanítóképző-intézeti összes nyugdíjas kartársakat kérem, szíveskedjenek velem közölni f. évi okt. 15.-ig a következőket: 1. nyugdíjaztatásuk évét, hónapját és napját; 2. az 1912. évi nyugdíjtörvény szerint hány aranykorona lett volna nyugdíjuk?; 3. hány pengőt kapnak most?; 4. esetleges különös sérelmeiket. Mindezt lehetőleg röviden, levelezőlapon. Egyesületünk 1928/29-ben foglalkozni fog a nyugdíjasok helyzetével is, az állami nyugdíjas kartársak ügyének előadója alulírott. Gömöri Sándor, ny. áll. tanítóképző-int. igazgató. Budapest I., Enyedi-u. 11., I. 2.

Dr. Tóth István helyettes államtitkár. A kormányzó a közokt. miniszter előterjesztésére dr. Tóth István miniszteri tanácsosnak a helyettes államtitkári címet adományozta. Örömmel üdvözljük Öméltóságát legfelsőbb helyről jött kitüntetése alkalmából. A tanítóképző tanárság szívből óhajtja, hogy előzékeny, megértő és a tanítóképzés javát is szolgáló munkája még számos elismerésben, jogosult méltánylásban részesüljön.

Cimadományozás. A kormányzó a közokt. miniszter előterjesztésére özv. Strauchné Entz Jolán bpesti II. ker. áll. tanítóképző-int. tanárnak az áll. tképző-int. igazgatói címet adományozta.

Igazgatói kinevezés. A kormányzó a közokt. miniszter előterjesztésére

dr. Szemere Samut, az orsz. izr. tanítóképző-intézet igazgatásával megbízott tanárt az intézet igazgatójává a VI. fiz. osztályba kinevezte.

Előléptetések. A kormányzó a közokt. miniszter előterjesztésére *Vlaszaty Ferencné Kiss* Mária győri áll. ttónóképző-int. tanárt 1927. évi nov. 1.-től kezdődő hatállyal a VI. fiz. osztály 2. fokozatának megfelelő 11. fiz. fokozatba; *Csiky István* pápai áll. tképző-intézeti és *Patyi István*, az ujbpesti II. számú áll. polg. iskolához beosztott áll. tképző-int. tanárokat az 1928. júl. 1.-étől számított hatállyal a VI. fiz. o. 3. fokozatának megfelelő 10. fiz. fokozatba; *Héger Lujza* és *Patyi Istvánné Láng* Mária bpesti VII. ker. áll. ttónóképző-int. tanárokat 1927. évi nov. 1.-étől kezdődő hatállyal a VI. fiz. o. 2. fokozatának megfelelő 11. fiz. fokozatba előléptette.

Kinevezések. A közokt. miniszter a Testnevelési Főiskola szervezeti szabályzatának 7. §-a alapján az 1928/29. tanévre az igazgató-tanács tagjává *Quint József* áll. tképző-int. igazgatót, Egyesületünk elnökét folytatólag kinevezte. — A közokt. miniszter az Orsz. Zeneművészeti Főiskola főigazgatójának elnöksége alatt működő tanárvizsgáló bizottságba, ennél keretén belül is a tanítóképző-int. zenetanárvizsgáló bizottságba tagokul dr. *Gyulai Ágost* és *Barkáts Mária* Apponyi collegiumi igazgatókat, továbbá *Sztankó Béla* tképző-int. c. főigazgatót, utóbbit egyúttal a vizsg. bizottság jegyzőjéül kinevezte. — A közokt. miniszter kinevezte *Herr György* bajai áll. tképző-int. helyettes tanárt 1928. évi aug. 1.-től kezdődő hatállyal tképző-int. rendes tanárrá a 9000/927. M. E. sz. rendeletben megállapított illetményekkel, hasonlóképpen kinevezte *Kristofcsák Lajos* nyug. áll. tképző-int. gyakorló isk. tanítót a bpesti VII. ker. áll. tanítónóképző-intézethez gyakorló isk. tanítóvá a 9000/927. M. E. sz. rendeletben megállapított illetményekkel. — Szmracsányi Lajos egri érsek dr. *Csanády László* fb. kanonokot, az egri érseki tanítóképző igazgatóját egyházmegyei tanfelügyelővé nevezte ki. — A közokt. miniszter kinevezte *Tarant Ilona* győri áll. ttónóképző-int. megbízott nevelőnőt ttónóképző-int. nevelőnővé a XI. fiz. osztályba.

Beosztás. A közokt. miniszter *Szántó Lenke* kispesti áll. polg. fiúiskolai, okl. tanítóképző-int. tanárt 1928. szept. 1.-től a pedagógiai tárgyak ellátására a bpesti VII. ker. áll. tanítónóképző-intézethez osztotta be.

Áthelyezés. A közokt. miniszter áthelyezte a következő áll. tanítóképző-int. tanárokat: *Ehmann Tivadart* a bpesti Szent József-intézetből Jászberénybe, *Geyer Bélát* Sárospatakról Kőszegre, *Mácsay Károlyt* Nyíregyházáról Csurgóra és *Szelényi Dezsőt* Pápáról a bpesti I. ker. tanítóképzőhöz.

Kiküldetések. A közokt. miniszter *Tscheik Ernő* bpesti I. ker. áll. tanítóképző-int. rajztanárt az aug. hóban Prágában rendezett nemzetközi rajzkiállításra kiküldötte. — *Quint József*, egyesületi elnökünk, a Testnevelési Főiskolán a pedagógia tanára mint az Orsz. Testnevelési Tanács kiküldöttje részt vett az aug. 2-5. napjain Amsterdamban tartott sportegészségügyi és sportpedagógiai nemzetközi kongresszuson.

Magánzeneiskola engedélyezése. A közokt. miniszter *Stroke Henrik* izr. tképző-intézeti tanárnak megengedte, hogy „*Stroke Henrik* okl. zenetanár áll. engedélyezett magánzeneiskolája, Bpest VI. Szondy-utca 93” címen magánzeneiskolát nyithasson.

Tanítóképző-int. tanárok előadásai a tanügyi kongresszuson. A tanítóképző-intézeti szakosztály kikapcsolásával, melynek lefolyását e számunkban külön ismertetjük, a tanügyi kongresszuson a következő kartársaink tartottak előadásokat. Az ünnepélyes megnyitó ülés reprezentatív előadását

A nevelés alapja és végcélja a nemzeti kultúra címen Quint József, egyesületi elnökünk tartotta a tőle megszokott sugalló erővel és logikai tökéletességgel. A különböző szakosztályokon előadtak: a kisdednevelési szakosztályban dr. Kenyeres Elemér: *A kisdedővő és az elemi népiskola*; az ének- és zeneoktatási szakosztályban dr. Kosáry János: *A népiskolai énektanítás és a tképző-int. ének- és zenetanítás*; a testnevelési szakosztályban Quint József: *A harmonikus testnevelésről*; a nőnevelési szakosztályban dr. Lajos Mária: *A valláserkölcsei nevelés és Geöcze Sarolta: A szociális nevelés*; az iskolán kívüli népnevelési szakosztályban Fekete József: *Az iskolán kívüli népművelés állandó intézményei* és Váradi József: *Az iskolán kívüli népművelés pedagógiai és didaktikai kérdései*; a gyermektanulmányi szakosztályban dr. Frank Antal: *A tanulók egyénisége a nevelésben és oktatásban*; a pedagógiai szakosztályban dr. Kenyeres Elemér: *A didaktika újabb irányai*.

A tanügyi kongresszussal kapcsolatos kiállítás a fővárosi Pedagógiai Szeminárium gyakorló isk. tantermeinek és előadó termeinek nagy részét betöltötte. Nemcsak méreteiben, de céljában, szempontjaiban s így természet-szerűen anyagában is eltért a múlt évi ped. kiállitástól. Ennek a kiállitásnak a kereteiben is méltóképen foglalt helyet a tanítóképzők kiállítása. A II. emeleten két tantermet zsúfolásig megtöltött s az asztalokat is oly sok és értékes anyag borította, amiből egy harmadik terem is kitelt volna. A tanítóképzést általánosságban áttekinthető módon bemutató anyagon kívül a többi anyag tárgyak szerint volt csoportosítva, ami lényegesen megkönnyítette tanulságok levonását és más iskolafajtákkal való egybevetést. Minden tárgy anyaga gazdag ötletességet, egyéni találékonyságot mutatott. A neveléstudomány különböző ágai is gazdagabban voltak képviselve, mint a legutóbbi kiállitáson. A rajz, kézimunka, testgyakorlás, természettudomány, földrajz mellett a kiállításra kevésbé alkalmas tárgyak: történelem, irodalom, nyelvoktatás is ötletes és gazdag anyaggal tették szemlélhetővé tanítási eljárásaikat. Szóhoz jutott már a cserkészlet is. Az anyag sokoldalúsága mellett feltűnt annak elsörendű kivitele úgy technikai, mint esztétikai szempontból. És, ami a legfontosabb, a tképzői kiállitáson meglátszott, hogy az a tanárok fáradhatatlan buzgalmának, kiváló hozzáértésének és a tanulóifjúság munkájának s teljesítményének közös eredménye. A kiállított anyag egyes részleteinek s a kiállító intézetek anyagának ismertetésére eufftal nem térünk ki. Ez az anyag olyan nagy, hogy értékelésére és illusztrálására külön könyv kellene. Itt csak megemlítjük, hogy a tanügyi kongresszussal kapcsolatos kiállítás tképzői részét Quint József tervezte, míg a gyakorlati kivitel a beküldéstől a rendezésig Tscheik Ernő bpesti I. ker. tképzői rajztanár munkája volt.

Testnevelési tanfolyam az I. ker. áll. tanítóképzőben. Július 6-19-ig hetven tanító, köztük két gyak. isk. kartárs is, résztvett a Testnevelési Főiskola által Quint József igazgató vezetése alatt és az I. ker. áll. tanítóképzőben rendezett testnevelési tanfolyamon. A hallgatók lelkesen végezték a kiképzéssel járó fűrasztó munkát, amelyért a tanfolyam záróünnepélyén elismerésben részesültek és *levéte-oktatói képesítést* is nyertek.

Továbbképző tanfolyam a nemzeti kisebbségi iskolák tanítói számára. A közokt. miniszter a bajai áll. tanítóképzőben aug. 6-18. közt továbbképző tanfolyamot szervezett, amelynek célja volt megismertetni a tanítókkal egyrészt azokat a törvényes intézkedéseket, amelyek a nemzeti kisebbségek iskolaügyével kapcsolatban kiadattak; másrészt azokat a fonto-

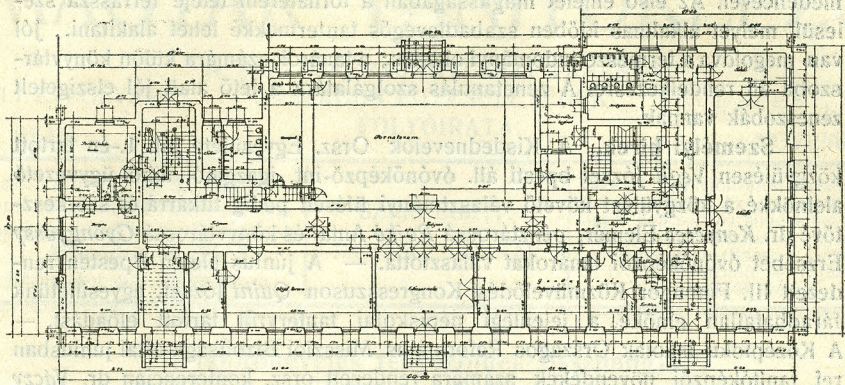
sabb módszertani eljárásokat, amelyek a nem magyar tannyelvű, vagy két tannyelvű iskolákban a sikeres munkát biztosíthatják. További feladata volt még a tanfolyamnak, hogy bevezesse a megjelent tanítókat a német nyelv alaposabb ismeretébe. A tanfolyam tárgyai voltak: 1. A nemzeti kisebbségekre vonatkozó törvényes intézkedések és rendeletek; 2. Az új népiskolai tanterv, de főleg az A-, B- és C-típusú iskolák tantervének ismertetése; 3. Az olvasmánytárgyalás módszere és ezzel kapcsolatban mintatanítások bemutatása; 4. A beszéd- és értelemgyakorlatok módszere, különös tekintettel a különböző típusú iskolákra és ezzel kapcsolatban mintatanítások bemutatása; 5. A fogalmazástanítás módszere mintatanításokkal; 6. Bevezetés a hazai németiség történetébe és néprajzába; 7. A német irodalom fővonalai; 8. A német nyelvtan főbb kérdései és a nyelvtanítás módszere; 9. A magyar nyelv tanításának módszere nem magyar tannyelvű iskolákban és 10. Német nyelvhelyességi gyakorlatok. A tanfolyam szervezésével, melyen 73 tanító vett részt, a közöket miniszter *Lux* Gyula tanítóképző tanárt bízta meg. Az adminisztratív vezetést *Szilágyi* János bajai tanítóképző-intézeti tanár végezte. A tanfolyam előadói voltak: dr. *Schmidt* Henrik szegedi egyetemi tanár, *Váradi* József budapesti I. ker. tanítóképző-intézeti tanár, *Maurer* Mihály cinkotai tönöképző-int., vitéz *Losonczy* György bajai tönöképző-int. gyakorló iskolai tanítók, *Heinrich* *Grund* heidelbergi gimn. tanár és *Lux* Gyula.

Mosdóssy Imre bucsuztatása. A tanfelügyelői kar legkiválóbb tagja, érdemekben gazdag, közel negyvenévi munkásság után nyugalomba vonult. A fővárosi tanács és oktatószemélyzet júl. 2-án rendezett bucsu-ünnepségén a fővárosi tanulóifjúság nevében *Gál* Margit, a VII. ker. áll. tönöképző-int. végzett növendéke mondott bucsubeszédet. A tképző tanárság őszintén kívánja, hogy sok éven keresztül, testi és lelki frissességben tölthesse a jól megérdemelt nyugalmat!

A kisednevelők Brunsvik-ünnepsége. A Kisednevelők Orsz. Egyesülete júl. 1-én ünnepi közgyűlés keretében áldozott Brunsvik Teréz emlékének. A közgyűlésre az összes testvéregyesületek elküldték képviselőiket. Egyesületünket *Quint* József elnök képviselte. Dr. *Imre* Sándor értékes elnöki megnyitójában Brunsvik Teréz életművének jelentőségét méltatta, *Tormay* Cecile pedig ünnepi beszédében a magyar kisedóvás halhatatlan megteremtőjének belső fejlődését vázolta nagy vonásokban. A méltató beszédek keretétől szolgált s azokat kiegészítette a magyar kisedóvás fejlődéstörténetének az a kitűnő összefoglaló rajza, melyet dr. *Kenyeres* Elemér titkári jelentésébe beszélt.

Az iglói tanítóképző növendékeinek szövetsége. Az iglói volt áll. tanítóképző-intézet növendékei a tanügyi kongresszus alkalmából találkozót rendeztek a Deák-téri ev. iskola dísztermében. A találkozáson felolvasások keretében emlékeztek meg az intézet történetéről. Kiemelkedő eseménye volt a találkozóknak a volt növendékek szövetségének megalakulása. Rövid időn belül ez a második szövetség, (első volt a bpesti I. ker. áll. tanítóképző) melyben a volt tanítványok a bajtársias szellem, az intézeti tradíciók ápolására egyesülnek.

Az óradíjas tanárok helyzete. Több napilap tette újabban szóvá óradíjas kartársaink szomorú helyzetét. Minden megtartott órájuk után természetesen ők is csak azt az igazságtalanul csekély óradíjat (à 1-36 P.) kapják, amit jelenleg a kinevezett s véglegesített tanárok kötelező heti óraszámom

Az épülő esztergomi érseki tanítóképző földszintjének alaprajza.

felül eső óráik után kapnak. Az az óradijas tanár tehát, aki heti 18 órát tanít, a legjobb esetben havonként 97.92 pengőt keres. Ebből a hihetetlenül csekély összegből meg kell élnie, azután lelkiismeretesen kell készülnie a tanításokra, ki kell javítania a dolgozatokat s részt kell vennie minden egyéb tanári munkában. Tetejében az évközi és nyári szünetben egy fillér fizetést sem kap. Igazuk van a napilapoknak, hogy szerencsétlen kartársaink helyzetjavításának elérkezett az utolsó órája.

Tisztviselők tiszteletdíja a testvéregyesületekben. A testvéregyesületek az 1927/28. isk. évben, illetőleg 1928-ban az alábbi tiszteletdíjakat szavazták meg tisztviselőik számára. A Kisdiednevelők Orsz. Egyesületében a titkár, pénztáros és szerkesztő tiszteletdíja 480—480 pengő, a jegyzőé 160 pengő. Az Orsz. Polgári Iskolai Tanáregyesületben a főtítkár 470, a titkár 280, a pénztáros és szerkesztő 750-750 és a jegyzők egyenkint 80 pengő tiszteletdíjban részesülnek. Az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület pedig a főtítkárnak és szerkesztőnek egyenkint 1000, a titkárnak 400, a segítő alap pénztárosának 200 pengő tiszteletdíjat ad, a pénztáros a kezelt pénzek 6%-át kapja. Amint látszik, a testvéregyesületek mindent elkövetnek, hogy a tiszteletdíjakat a háború előtti, sőt azt meghaladó nivóra emeljék.

Az esztergomi érseki tanítóképző új épülete. Az esztergomi r. kath. tanítóképző és internátus új, monumentális épületének építési munkái május hónapban megkezdődtek s ez év végére teljes befejezést nyernek. Az intézet a jövő év elején beköltözhet díszes hajlékába. Az építési terveket, melyek a tanítóképzői építésben még elő nem forduló újításokat is tartalmaznak, *Quittner* Ervin bpesti jeles műépítész készítette. Kár, hogy az eredetileg pavillonrendszerben tervezett megoldás nem volt megvalósítható. Első képünk a nehéz terepen emelkedő főhomlokzatot mutatja. A második kép a földszint alaprajza. Itt van a nagy ebédlő, a szülőjdt terem szertárral, a cserkészszoba, az intézeti gondnok lakása. Érdekessége e résznek a hatalmas méretű tornaterem, mely díszteremmé, színpadi teremmé, továbbá nyilvános előadások számára előadóteremmé alakítható át oly módon, hogy az intézetbe lépő közönség teljesen elszigetelhető az épület egyéb részeitől és helyiségeitől. Az alagsorban a szükséges öltözőhelyiségekkel ellátott fürdő van, és pedig nemcsak zápor- és kádfürdővel, hanem 20 személy befogadására alkalmas fürdő-

medencével. Az első emelet magasságában a tornaterem teteje terrasszá szélesül, melyet alkalmas időben szabadlevegős tantermekké lehet alakítani. Jól van megoldva a természettudományi oktatás; a tanárok számára külön könyvtárszoba áll rendelkezésre. A zenetanulás szolgálatára a tető alatt jól elszigetelt zeneszobák vannak.

Személyi hírek. A Kisdiednevelők Orsz. Egyesülete júl. 1.-én tartott közgyűlésen Végő József bpesti áll. óvónőképző-int. igazgatót újból ügyvezető alelnökké, a közgyűlést követő választmányi ülésén pedig titkárrá és szerkesztővé dr. Kenyeres Elemér, pénztárossá Rojko Antal és könyvtárossá Gyöngyössy Erzsébet óvónőképzői tanárokat választotta. — A június elején Bpsten rendezett III. Finnugor Közművelődési Kongresszuson Quint József, egyesületünk fardadhatatlan elnöke a jelenlegi népiskolai tantervről tartott előadást. — A Középfoku Iskolák Országos Református Missziói Bizottsága által júniusban ref. tanítónőképzői növendékek számára rendezett orsz. konferencián dr. Váczy Ferenc, nagykörösi tképző-int. igazgató *A nevelő személyisége* címen tartott előadást. — A Kecskeméti Ref. Egyházmegyei Tanítóegyesület jún. 25.-én tartott évi közgyűlésén dr. Váczy Ferenc tképzői igazgatót az egyesületi élet terén kifejtett érdemei elismeréséül tiszteletbeli elnökké választotta. Ugyancsak e közgyűlésen Váczy Ferenc *A vallásos nevelés néhány kérdése* és Fekete József áll. tképzői tanár *A finn népek és iskoláik* címen tartottak előadást. — Az Esztergomvidéki Róm. Kath. Népnevelők Egyesülete máj. 24.-én tartott közgyűlésén Szalka Lajos esztergomi r. kath. tképző-int. gyakorló isk. tanítót ügyvezető elnökévé választotta.

Tanulmányi kirándulás. A Finnugor Közművelődési Kongresszusra Budapestre érkezett finn vendégek közül mintegy 70 tanító és tanár Quint József igazgató, dr. Frank Antal és Tscheik Ernő tképzői tanárok vezetése alatt jún. 14-17. napjain jól sikerült tanulmányutat rendezett a következő útiránnyal: Debrecen, Hortobágy, Miskolc, Diósgyőr, Lillafüred, Eger. Északi rokónaink a kirándulásról nemcsak ismeretekkel s kellemes emlékekkel, hanem a magyar vidék meleg szeretetével tértek vissza.

A Gerencsér-emlékbizottság kérése. Az a bizottság, amely azzal a céllal alakult, hogy a VII. ker. áll. tanítónőképző volt igazgatójának, dr. Gerencsér Istvánnak a Kerepesi temetőben nyugvó porai fölé sírkövet emel s emléként alapítvánnyal megörökíti, kéri mindazokat, akikhez gyűjtőíveket küldött, hogy az íveket és a gyűjtött összeget a bizottság pénztárosának címére (Molnár Oszkár, Bpest I., Avar-u. 15) megküldeni szíveskedjenek. Egyáltalán a bizottság kér mindenkit, akit a megboldogulthoz tanítványi, kartársi vagy baráti kapcsolatok fűztek, hogy emlékének megörökítését segítse elő.

Halálozás. Gáty Zoltán, a pápai ref. tanítónőképző-intézet nyug. zene-tanára július végén meghalt. Temetése nagy részvét mellett történt.

Hibajegyzítés. Lapunk jelen számába néhány sajtóhiba csúszott be. A 224. oldalon az első bekezdés 9. sorában „Senca” helyett *Seneca* olvasandó. A 226. oldal felülről 17. sorában „Brassai” olvasandó. A 227. oldalon az első bekezdés 11. sorában „rod” helyett *irod.*